

Kc
2038

Kc 8038

X

3068
19

10.
2. D. B. V.
DISSERTATIO JURIDICA
Ad Titulos C.

De
A T H L E T I S
ET
GLADIATORIBUS
PENITUS TOLLENDIS.

Adjectâ coronide
*Nobilissima, buc usq; tamen fermè sepulta punctim digladiandi
rationis, Itali illam dicunt*

CONTRA TEMPO

Ex Generosissimi Equitis Itali SALVATORIS FABRI
nobilissimo infallibilique h. e. Mathematico invento:
habita.

Consensu Magnifici ac Nobilissimi Jctorum Ordinis
P R Æ S I D E

VIRO NOBILISSIMO, AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO
ATQVE EXCELLENTISSIMO

DNO JOACHIMO NERGERO,

GRYPHIMONTE SILESIO, IN HAC ACADEMIA Jcto & PROFESSORE
famigeratissimo, Curia Electoralis, Scabinatus, & Facultatis Juridicæ quæ
hic sunt: Nec non Judicii Ducalis in inferiori Lusatia
Assessore gravissimo

PATRONO, HOSPITE AC STUDIORUM SUORUM PROMOTORE
æternum venerando.

A U T O R E

CHRISTIANO BOHEMO, Chemnic. Misn.

Mense Augusto, XIV. die.

WITTEBERGÆ, Typis MICHAELIS MEYERI, cl. l. c. LXXII.

6216

OMNIBUS ET SINGULIS
EXI
AVITO EQVESTRIQVE ORDINE

p. r.
CELEBERRIMÆ VVITTEBERGENSIUM

ACADEMIÆ CIVIBUS
AC INTER HOS QUIDEM

PRÆCIPUE

GENEROSIS, NOBILISSIMIS DOCTISSIMISq
VIRIS-JUVENIBUS

DNO. JOHAN CASPARO à NOSTITZ. Eqv. Luf. }
DNO. LEVINO GOTTHARDO à BELOV. Eqv Sax. } OPPONEN-
DNO. MAURITIO HEINRICO à MILTITZ. Eqv. Misn. } TIBUS.
DNO. NICOLAO JOHANNI à BELOV. Eqv. Sax.
DNO. CAROLO CHRISTIANO à NEITZSCHUZ. Eqv. Misn.
DNO. JOACHIMO HEINRICO à STOTTERHEIM. Eqv. Luf.
DNO. ERNESTO ADOLPHO à SALTZ. Eqv. Luf.
DNO. JOHAN. HEINRICO à LEIPZIG. Eqv. Misn.
DNO. THEODORO JOHANNI à Rummel. Eqv. Churland.
DNO. JOHAN RUDOLPHO von der Pforte / Eqv. M. Sa.

*Nunc Amicis & Commilitionibus Charissimis,
olim Mæcenatibus suis maximè venerandis*

Hunc suum De ATHLETIS & GLADIATORIBUS laborem
Academicum

DAT. DICAT. CONSECRAT.

1925 K 4425
AUTOR.

Ad
Virum-Juvenem,
Clarissimum, Doctissimumq;
DN. CHRISTIANUM BOHEMUM,
Fautorem, Amicum & Consalinum,
Singularcm,
cum,
EX JURE JUSTINIANO
De
ATHLETIS,
&
GLADIATORIBUS PENITUS TOLLENDIS,
disputaret.

 Vamvis, ob vim Historiarum,
& fidem locupletem C. Julii Solini in *Me-*
morabilibus Mundi, Guidonis Pancirolli in
Rerum Memorabilium sive Deperditarum
Parte Priore, Aliorumq;, ingenuè faten-
dum sit, Antiquitatem plurima, quæ quantivis pretii, in-
venisse, sibi per decursus aliquot temporum usurpasse,
& scriptis suis ad posteritatem transmississe; non tamen idè
& superius, & nunc, quod vivimus, seculum, suâ laude de-
fraudanda sunt, quæ rebus suis noviter inventis vel paria
fecere cum Antiquis, aut his palmam præripuerunt: uti pro-
bant Pancirollus *Parte posteriore Rerum Memorabilium recens*
Inventarum, ibiq; Salmuth Aliiq; non sublestæ fidei. Germa-
niæ nostræ, non tantum Romanæ, sed & aliarum, licet belli-
colissimarum Gentium, Victrici ac Triumphatici, non de-
fuere hæcenus decora Ingenia, quæ Ipsius ad inventiones
Bombardarum, juxtaq; Typographiæ, aliarumq; rerum
celo æquarunt, & sine affectuum turbine ostenderunt, æ-
què

quæ Germanis geminum esse oculum, uti sese solos habere, jactitant Chinesium populi. Hisce Germaniæ Memorabilibus augmentum Athleticæ Artis Tuorum, MI BOHEME, *Fabri et alii Illius, Dn. à Felden Dani Nobilis, ac Dn. Johannis Joachimi Hynitschii* olim in meis Juris Collegiis Collegæ solertissimi, nunc Fautoris Certissimi, adjici posse ut credam, moveor rationibus tuis in hac tuâ Disputatione Artes hæ Athletarum & Gladiatorum, modò facescat crudelitas, cum tanta præstarent, Easdem quoque magnificerunt, & nunc magnificiunt, Qui Rerum potiuntur, sive res domi, sive foris gerenda: Facit huc Gentium illustriorum consensus; audi Civilis, sed raræ, Prudentiæ Magistrum, juxtaquæ; egregiæ, & quæ Ciceronianeâ ponderosior, Latinitatis Parentem *Johannem Barclajum in Icone Animorum cap. 3. ubi de Galliæ dotibus & ingenio incolarum agitur p. m. 52.*

Cum arte, scribentem gladio ferire, vel deflectere destinatos sibi ictus, quis neget, ad rem militarem pertinere? Hoc Græci, Romaniq; & omnis gens armis strenua cum ambitu quæsit.

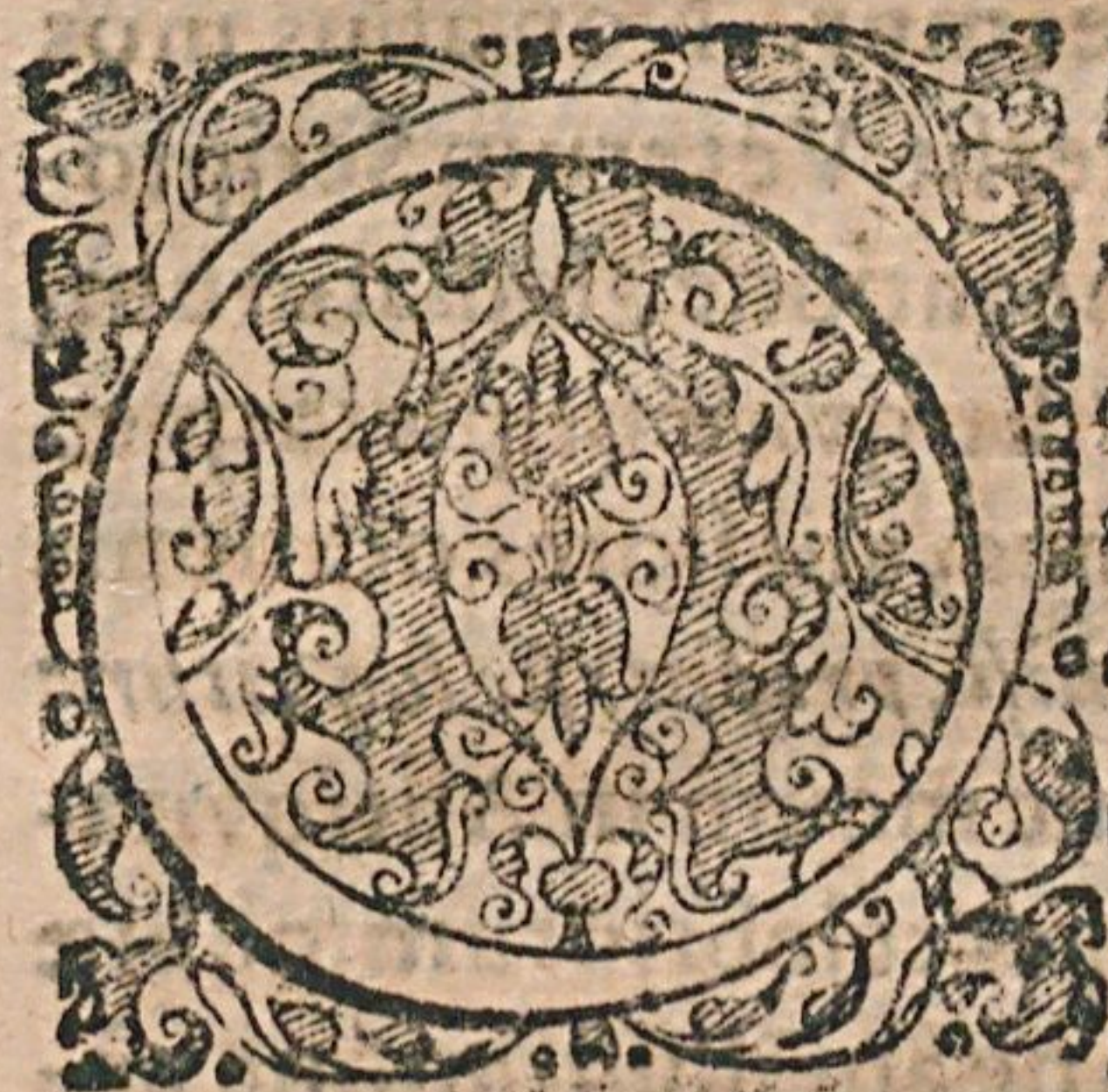
Non igitur auscultandum illis,

Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt,
Dum Palæstras hæc extirpatas funditis volunt, utpote qui hoc modo ipsi Naturæ Juri bellum inferunt, innata etenim, non lata Lex est: Defendi nos oportere, cum moderamine inculpatae tutelæ. Sed addere plura nolo. Tu verò, Dilectissime BOHEME, macte sis ingenio, & Spartâ, quàm publicè nactus es, ornes velim more tuo, i. e. laudabiliter, pacemquæ; uti hæctenò fecisti, inter Dnn. Studiosos conservare satagas: sic enim fiet, ut omnium favorem in te concitaveris: Nec DIVINA Tibi defuerit GRATIA, quò studia tua, quæ ut *regia* sedulò tractas, ad auctumtatem brevi perducere possis feliciter. Vale ac fave. Dab. è Museo meo, d. 10. Augusti: Anno M. DC. LXXII.

P R Æ S E S.

LECTORI BENEVOLO.

Primus quisq; mortalium,
non sibi, sed publico se esse natum, cre-
dat sanctissime. Ævi huius mores &
nevi aliud persvadent plurimis. Exu-
lat amor in proximum: Nullum am-
plius admittit charitas officium: Stu-
dia ipsa (stupesce referens) privatâ
metimur utilitate. Ridetur, qui
probos Virtutum conatus fovet: prohibetur, qui ad utile pu-
blicum vertit animum, repellitur, qui instat. Me nihil vicit,
quod in amor in Antiquitatem ligato vincula calamo ademerit.
Antiquus probitatis in proximum utilitatemq; publicam fer-
vor scribendi suggestit argumentum. Tracto Antiquitatis
quædam rudera; Sed forsân meliorem conatu, quam feliciore.
Confiteor, pompâ magnificâ scribendi genus haud esse infla-
tum. Nec tale amo. Amo, quod humili sub crenâ mel, non
sub mellita venenum tegit. Et cur non humili repant verba,
quæ humili à corde fluunt? Ut animus, ita & verba conve-
niant. Non tamen sunt ludicra, quia non tractant artem
ludicram, probante Jcto. Sanè Adamanti, Lector Benevole,
non denegabis gloriam, quamvis à paupere gestetur: Auro,
quamvis lateat sub scoris. Omnino gladiatoriam & prio-

rum temporum Athleticam scire interest. Ad minimum, ne
quid antiquitatis ignoretur. Loquendum mihi hic est cum
summis sui seculi Viris & Varronibus. De utriusque laboribus hoc
Schediasma utramque facit paginam. Hisce acceptum feres, si
quid boni in erit, mihi, si erroris. Alter Antiquitatis Romane
Prætor, Belgicus & Noster Lipsius. Alter tali famâ haud minor,
sed & insuper J. C. tus, Petrus Faber. Prioris verba hæc de gla-
diatoriâ. Libr. 1 Sat. c. 6. Verum fateamur. Non alius mos
est, quem disertè intelligi pluris interfit Veterum Scripto-
rum. Quæ historia ab hac commemoratione gladiatorum,
quis Orator, quis Poëta abstinuit? Et quidem pleræque
Metaphoræ, similitudines, imagines, alii flores orationis
sunt ab istis. *Petrus Faber in Agonist. præfat. sic loquitur:*
Itaque nec injucundum laborem hunc meum in Antiquita-
tis Agonum, apud veteres Græcos, per celebriorum, obsitæ
ac propemodum sepultæ indagacione aut illustratione po-
situm, nec infructuosum tibi fore: Sive Philologus sive Ju-
risprudentiæ nostræ aut ipsius Theologiæ Sacrae colis atque
tractas: facilè mihi persuadeo. *Addidi præterea nobilissi-
mi Equitis illius Itali, Salvatoris Fabri, nostræ Gladiatoriæ
ad fundamentum deductæ nobilissimum inventum. Et cur
non nobilissimum, quod certo & infallibili modo vitam de-
fendere docet? Sanè docet, quia rationibus prioribus seculis
inauditè subtilissimè demonstrat. Me hercè rorantes sæpius
solitudo mea meos vidit oculos. Cur hoc? Deploravi infelicia
Optimorum quorundam fata, & nostræ haud feliciora. Il-
lorum, quod in obscuro lateant: Horum, quod eos prohi late-
ant. Ter me felicem & amplius, si in hoc puncto meum as-
sequor votum, desiderium, finem. Digno ut dignus de inven-
to haud indigno restituatur honos, oblivioniq; eripiatur.
Deinde ut juventutis Germanicæ Nobilitati certior in & ex-
tra*

tra Germaniam modus, quo vitam defensare queant, suppetat. Antiquitas levidense etiam inventum, modò id publica esset utilitatis, insigni maclabat honore. Etenim è parvare maximum quandòq; vel damnum vel emolumentum Respublice habere potest. Romani Civis Servatori Corona dabatur. Nulle nostrorum Civium servare, nec cura, quia non corona. Sic metiuntur quidam utilitate Virtutes, & nemo gratis amplius vult esse probus. Facebat animus, qui cum bene potest facere, negligit. Ille laudatur, qui absq; ulla spe premii suum facit officium. Probis sat premiorum Virtus. Sat premiorum si calamus hic meus servabit Civem. Et servabit indubitato, si sequetur. Severioribus studiis fatigatis fatigatum convenire licet. Veniant & animum Germanum invenient. Plurima illis hujus Artis arcana Cunctis Gallis, & plurimis avi nostri in hac Magistris, ne semel audita, quid quod nota, sunt reclusa. Et sunt reclusa vel gratis. Etenim animus non est per illam lucrari, nisi publicum bonum. Non finis hoc exercitio omnem transigere vitam. Majora, fatis benignioribus, spiro & spero. Quidni sperem, qui in cluti hujus Senatus Academici favore sum suffultus. Vobis, Patres Optimi, utinam approperearet hora, me non omninò indignum hujus Academia Civem fuisse olim probare confido.

Sed Lector Benevole, de alio adhuc mihi es monendus. Superius precipuos hujus Disputationis interlocutores Belgam nostrum & Gallum citavi; Ast dissidia inter se foventes Gallo Sympatriota nostro plagii crimen objicit. An jure, meritò cum Preceptore olim, nunc Patrono meo, Nobilissimo Doctore Geislero, Lipsiensi Jcto, (quem Numen in favorem quoq; Philologicae antiquitatis sospitet) dubito. Satis acerbè Gallus in Belgam nostrum fulminat. In principio statim Libr. 1. Agonist. c. 1. hæc ferme habet: Præpost. rus ille labor eorum, qui actum a-

A 2

gunt;

gunt: etiam si alio fortasse modo enarrent ea ac disserant.
Non quidem planè culpandi illi, qui aliquid antè dictum
proferunt, modò novâ ratione illustrent, nec primos suâ
laude defraudent. (Quod fucis quibusdam lordidis planè
ac illiberalibus hodiè mirum, quantum in more est.)
Per fucos nostrum omninò intelligit Lipsium. Hoc clarius di-
scimus ex c. 35. Libr. 2. Agon. ubi illiberali crenâ sequentiano-
zat: Ipse non satis memor ante annos aliquot, ea quæ duo-
bus propè solidis libri Semestrium Secundi Serm onibus
cap. 10. & 11. à me collecta circa ludos gladiatorios & Ve-
natorios fuerunt, ita digereret, ac in succum sanguinem-
que (quod dicitur) de nostro suum converteret; ut ex iis
aliisq; paucillis bellum & elegantem Saturnalium librum
effingere ac pro suo in vulgus edere, nullâ ne tenui qui-
dem in eo nostri mentione habitâ, non sit veritus. Huc
usq; Faber. Verùm enim verò sileant talia. Presumptio mi-
litat pro nostro Lipsio, Antiquitatis Antistite, quod nun-
quam visis Fabri Semestribus, Saturnalia sua concinnare potu-
erit. Absq; dubio ea quoq; sic concinnavit. Nulla n. consequen-
tia: Ex antiquitate aliquid congesti, & quia alius me poste-
rior hæc etiam habet, Ergo Plagiarius est. Melior forsân hæc se-
quela: Ergo quidam Galli Germanorum in literis honorum sunt
arrosores. Tam Lipsio quàm Fabro idem fons aquas antiquita-
tis inde hauriendi patuit. Mea tenuitatis exemplo hoc ego di-
scio. Multa congesteram ex antiquitate quæ vel Lipsio vel Faber
deinde allegaverant. Tantùm. Benevole Lector, meos hic vides
conatus. Sed conatus erroribus valdè obnoxios, forsân plenos.
Attamen propterea tuum mihi haud subtrahes favorem. Ve-
niam ingenuitas mea tam dura fata non sperat. Considerabis
sortem humanam ab erroribus non omninò esse liberam. Igitur
ut majus tuum sit beneficium, me etiam post errores, quod obni-
xè rogo, amabis.

PRO O E M I-

P R O O E M I U M.

Mirum historiam inspicienti Græcam
 Civilis Prudentiæ, Lumen, fulgur, Romanam,
 objicitur. Miramur calliditatem Philippi, Ti-
 berii stupefcimus. Laudamus fortia Alexandri facta,
 Julii Cæsaris adoramus. Extollat Græcia Demosthenem,
 Latium, Ciceronem habet; Latium conjunctim possidet
 quod omnes mundi partes divisim habuerunt. In illud
 mundi punctum, tanquam ad suum centrum, omnis tere-
 batur humani ingenii acies. Nec ullum aliquod institu-
 tum Consuetudo Legesve, in quibus non summa Civilis
 prudentiæ fragrantia. In his omninò fuit Gladiatoria
 consuetudo, Græcorum Athleticæ longè anteponenda,
 si ab usum sustulisses. Utramq; pro ingenii tenuitate ti-
 tulum nostrorum ductu Iustrabo, attamen ordine in-
 verso. Loquar prius de Gladiatoria, sequatur Athletica.
 Idque in honorem Romæ nostræ, quem Imperatorem
 ægrè haud ferre confido. ANNUAT NUMEN!

DE priori igitur verbo facturum iuvabit ante omnia, unde hu-
 jus Artis denominatio, inquirere. In varias hîc non itur
 sententias. Omnes consentiunt eam è Latino vocabulo, Gla-
 dio, hujus artis instrumento, derivari. Sed unde Gladius dica-
 tur, Autores rixantur. Martinus Martini in Lex. Philol. sub
 hac voce putat à κλάδῳ dici, quod sit ut ferreus ramus
 & ut Vossius in Etymolog. ait, cum ramis primùm
 usi fuerint agricolæ. Isidorus. Libr. 18. c. 6. à gulâ
 hanc trahit originem. Sic dicit: Propriè appellatus
 gladius, quia gulam dividit, i. e. cervicem defecat.

A 3

Ad hos

Ad hoc enim est factus. Nam cætera membra securibus credun-
tur, collum gladiotantum. Nobis arridet Varronis, quam ha-
bet Libr. 4. de lingv. Lat. sententia. Deducit hic à Clade Q. in G.
mutato, quia in hostium cladem fit gladius. Ut ve
omnem removeam Homonymiam inter gladium & pi-
scem (qui in Dania invenitur & suo longo rostro si-
milis est gladio) sic dictum, hanc faciam descriptionem:
Gladii vel gladia (utrumq; dicitur rectè ut habet Varro Libr. 8. de
lingv. Lat.) sunt arma (instrumenta) ad punctum cæsive co-
minus fundendos hostes, & severos Legum transgressores, inque
nostram ipsius legitimam defensionem facta. In f rragine Sy-
nonymorum habetur quoq; Ensis. Ubi notandum ex Isid. loc.
supr. cit. quod gladius dicatur Ensis in proelio. Sed Ensis ferrum
tantum, gladius verò totum. Ego qui post literas miro haud
diro amore arma prosequor, armorum & in his gladii honorem
hic allegare non erubesco. Plurimarum & moratorum & non
talium auctoritate Gentium sum suffultus. Quid gratius Romanæ
quid antiquæ nostræ Germanicæ juventuti honoratius, armorum
cincturâ, poterat accidere. Utramq; fiebat publicè, quod & an-
tiquarum tamen solennitatum umbra hodiè ut plurimum obti-
net a Aulis. Habebatur olim & nunc habetur gladius pro signo
Imperii, & Magistratus, quatenus huic illud nominatim erat da-
tum. *Eo* merum imperium h. e. jus vitæ ac necis Civium Im-
peratoribus tributum fuisse constat: Cujus nota & signum
gladius. Et Imperium tradebatur per gladium. Dempste-
rus in corpore Antiquitatum Rom. L. IX. c. 18. p. 916 Sic Com-
modus Imperator à militibus salutaris & circumlatus est per ce-
leberimos vicos, strictam D. Julii gladium tenens, detractum
delubro Mar is, atq; in primâ gratulatione porrectum sibi à quo-
dam. Gladiolus vel pugio idem notabat. Testis est Cl. pma-
rius Libr. I de Arcan. Rerum public. 17. p. 48. his verbis: Apud Im-
peratores Romanos erat pugio & gladius in signe jus vitæ ac ne-
cis. Et illum publicè portabant. Legimus de Galba Impera-
tore facto: Iter ingressus est paludatus ac dependente à cervicibus
pugione

pugione ante pectus. Tacitus 3. Histor. inquit, Virellium
solutum à latere pugionem Cæcilio Simplicio Consuli in Concio-
ne reddidisse, tanquam jus vitæ & necis. Dio his verbis rem ex-
primit: *Gladium in concione Consulibus & aliis Senatoribus præbuit, ve-
lut eâ ratione Imperium depositurus.* Reliquis Magistratibus ut Præ-
sidentibus & Prætorio Præfectis gladius dabatur in signum potestatis
animadvertendi in facinorosos. l. 3. ff. de jurisd. Atamen i-
pse Imperatoris gladius asservandus erat Prætorio præfectis, eoq;
interdum cingebantur, ut videmus ex Tigellino PP. Neronis de
quo Philostratus Libr. 4. in vit. Apoll. c. 14. habet: Tigellinus
qui gladium Neronis gestabat. Non tantum gladius sed & ha-
sta insignis erant Imperii publicæq; proponebantur, ad deterren-
dos seditiosos. Jacobus Ravardus Libr. 2. de divers. Reg. Jur. ex
Cypriano hoc tradit: *Sævit invicem discordantium rabies, & inter to-
gas pace ruptâ forum litibus mugis insanam. Hasta illic & gladius, &
carnifex præstò est.* Sic legitur, quod Turcicus quidam Basia in-
signiam capitalis pœne ante ædes alicujus Templi strictum acina-
cem poni curaret. Causa rixæ erant Reformatorum cum Pon-
tificiis de statuis & imaginibus. Quædam gentes Deorum cultum
gladios sunt prosequutæ. Ex Maccellini de Alanis omnino ver-
bis hoc discimus: *Nec templum apud eos visitur nec delubrum, ne tugu-
rium quidem culmo rectum cernitur quam potest: Sed gladius, barbarico
ritu, humi figitur nudus, eumq; ut martem regionum, quas circumveunt,
præsulem, verecundiùs colunt.* Quid quod suos Deos non solum
armant, hunc fulgure, hunc Scuto, hunc Sagittis & arcu, hunc
caduceo, hunc falce, hunc clavâ, hunc hastâ &c. Sed & ab ori-
gine rerum pro Diis Deabusq; immortalibus hastas coluerint.
Has Materes dicebant, de quibus Likus Gyraldus notat, Materes
Gallorum fuisse tela. Cæterum multa de mirandis quorundam
Heroum gladiis in historiis patent. Quibusdam siagularia e-
rant, credo, prope insignem tracturam, nomina. Rolandi,
Caroli M. ex sorore filii gladius Durandanus, vel Dnrandalus, à
durine, ut multis, probabilis, ut mihi à germanico dauren vel ut
antiquis pronuntiabatur durin nomen traxisse videtur. Post e-
jus fata hic gladius jussu Caroli M. in Civitate Blajensi ad Garro-
nam

nam in Monasterio S. Romani ad Rolandi sepulchrum fuit pos-
tus, ut vult Gyraldus in Chronographia. Non minus celebris
Caleburnus, ille Britonum Arturi gladius. Duos hic miræ ma-
gnitudinis Gigantes, & uno proel o quadringentos & septuaginta
ex hostibus interfecit. Sit hujus rei fides penes Sigeberrum
Gemblacensem. Sic quidam celebrant acinaces Georgii Ca-
srioræ, & Ismaelis Persarum Regis. Unico hic ictu sæpè bestias
ille Turcas dissecut. Quicquid hujus rei sit; ego non tam illo-
rum acinaces quam brachia laudo. De gladio Martis quem ha-
bebat Attila, quomodo in vetus, & quantum fiduciam in illum
posuerit, vid. Jornandus in reb: Get. c. 35. Hoc gladio cum es-
set cinctus Lupoldus de Mersburg Imperatori Henrico charissi-
mus, casu Anno 1071. vulneratus illicò expiravit. Annales Lam-
berti Schaffnaburgensis hoc memorant. p. 485. Verba quæ sub-
jungit integrè huc adjungam. Notatum autem est hunc ipsum
fuisse gladium, quo famosissimus quondam Rex Hunnorum At-
tila in necem Christianorum atq; in excidium Galliarum hostili-
ter debacchatus fuerat. Hunc siquidem Regina Ungariorum
Mater Salomonis Regis, Duci Bajoariorum Othoni dono dede-
rat, quum eo suggerente atq; annitente Rex filium ejus in regnum
Paternum restituisset. Cumq; eum Dux Otho filio Dedi Mar-
chionis, Dedi juniori in argumentum pignusq; individuae dile-
ctionis ad tempus præstitisset, illo ut prædictum est perempto Re-
gi & per Regem Lupoldo huic casu obvenerat. Unde plerique
Ducis Othonis fautores divino hunc judicio per eum, qui Ducis
Othonis, fuisset, gladium occisum interpretabantur. Huc usq;
ille. Hunc gladium Attilæ temporibus omnes aruspices fatalem
ad interitum orbis terrarum excidiumque multarum gentium, i-
psamq; iræ DEI vindicem sive flagellum dicebant Barbari, quod
cognomen aliàs Attilæ quoq; quidam tribuerunt. Stupendas
Turcarum fabulas de Gladio Alis, Sulficar dictò, & 18. pedum
longo, allegare animus non est. Qui ridere cupit, Leunclavium
Hist. Musul. Libr. 1. adeat. Sed placet Alexandri M. ex dono
Regis Criticorum mirâ tinctura & levitate gladius. Plu-
tarchus in ejus vitâ inquit, eum fuisse solitum in pugna plerum-
que rem gladio gerere. Virgilius, de gladio Turni in
Stygio

Stygio amnè optimè temperato verba faciens, cecinit in hunc modum:

*Ensis quem Dauno ignipotens Deus ipse parenti
Fecerat, & Stygia condentem tinxerat undâ.*

Romanis præcipuè gladius probabatur Hispanicus. Etenim illius, teste Polybio, tam forma quam materia optima. Valebat ad utrumq; & cæsum & punctum ferire hostes. De vehementiâ ietus Senec. Libr. 5. de benef. Galeam macherâ hispanâ divisam. Et Diodorus: libro 6. Lipsio de Milit. Rom. L. 3. dial. 3. p. 116. citante: Neq; Scutum neq; Galea neq; ossum sustinet ietum. Maximum in conficiendis probis gladiis cæterisque armis temperata habet momentum. Flumina ad hoc scriptis Veterum commendantur. Apud Martialem Salo, à Justino Chalybs, ab aliis Jberus, unde Jberæ loricæ pro fortissimis apud Horatium leguntur. Sic etiam Noricus, Biblis, Tarassius &c. Ensis verò Temperamenta ad cæsam & ad punctam quomodo conficiantur vid: Kircher. Mund. Subt. Libr. X. Sect. 4. §. 2. p. 221. Sanè tam ornamentum quam maxima necessitas Reipublicæ est bonis gaudere armis. Merentur omninò laudem Turcarum acinaces, illis Kilitz, Arabibus Seife dicti. Hoc intelligentes ipsi, maximè, ne exportentur, curant. Idem fecère & adhuc hodiè faciunt omnes populi, commercia armorum cum hostibus defendentes. Nostris veniunt nomine contrebande *Wahren* / quod tamen adhuc omnes res ad bellum pertinentes includit. Antiquiorum Germanorum prudentia exinde hanc Legem condidit: Arma & Brunias non ducant ad venundandum. Capit. Caroli l. 3. cap. 6. Non solum verò Gladius sed & gladiatorum artifices olim magni habebantur. Penes Romanos Jure immunitatis gaudebant, ut videre est l. 6. ff. de jure Immun. Budæus enim ad hunc locum putat, quod per vocabulum Gladiatores non intelligantur *μνομαχοι* qui à Lanistis instituebantur sed *μαχαεργηται* i. e. gladiatorum artifices. Cui ipse Lipsius pollicem premit l. Sat. 7. in fin. dicens, hîc gladiatoris vocabulum propriè accipi, sed parum usitate. Rursus de nostris Germanis legitur *In Alemannischen Gesetzen L. XI. Die Alemannier haben ins gemein*

B

mein

mein ein Schwerdt zu beyden Feusten geführet / und
solches Spatham genennet / und wer einen Fabrum Spa-
tharium umbbracht / der hat denselben umb 40. solidos
gleich einer Adelichen Persohn / gebüßt. Gladius etiam
antiquitus, ut Scuris emblemata & signa Gentilitia insculpeban-
tur. Artificium Chalybi literas inscribendi suppeditat Kircherus
Mund. Subr. Libr. X. Sect. IV. §. 2. Memini olim legisse de gla-
dio Gustavi Adolphi Svedorum Regis, in cujus uno latere Mar-
tis character cum pluribus aliis, in altero ille versiculus tra-
debatur:

Audacem fortuna juvat timidosq; repellit.

Inimicus ille Auror eum magica arte confectum fuisse putabat.
De similibus multi scripserunt Auctores, modumque conficiendi
tradiderunt.

TRACTATIO.

TITULI C.

De Gladiatoribus penitus tollendis.

§. I.

AB instrumento ad Artem, à gladio ad Gladiatoriam devolvor.
Illius Quiditatem hæc descriptio aliquo modo dabit: Gla-
diatoria est Ars ritè suum corpus gladio defendendi, hostilesque
insultus minori negotio & securius punctim casumve propulsan-
di, in usum Reipublicæ introducta.

§. 2. Quæris de inventore & origine? Origo Gladiatoriæ
Hetruscis à Damasceno adscribitur. Hermippus apud Athenæ-
um inventores Gladiatoriæ facit Mantinenses; Alii alios. Qvi-
dam illius natales dispersioni gentium Babyloniæ faciunt cœ-
vos. Agmen ducit Cluverius Libr. I. Ant. Germ. p. m. 100. Lo-
quitor ibi de ritu exercitiorum Gymnastico in funeribus usitato.
Ejus verba hæc: *Idem aut simile quiddam apud Germanos in nobilium
clarorumq; Virorum funeribus factitatum, omnino ego mihi persvadeo.
Hic quippe ritum omnibus pariter per universum terræ orbem gentibus olim
communis*

communis fuit. Et pauld post: *Quæ similitudo apud tam diversas tamq̃
longè inter se remotas gentes haud facile extitisset, nisi ex unâ eademq̃ o-
rigine promanasset nempe ex Asiâ in Gentium ab Urbe Babyionica dispersione.*
Ridebunt hoc multi; sed ridiculum id mihi non videtur. Laudo
conjecturâ, certam affirmationem improbo.

§. 3. Historica sanè fides huac morem Libicinæ ut antiquissi-
mum refert. Herodotus Libro 5. de Thracibus: *Aggesto desuper
tumulo cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certâ
ratione monomachiam.* Appianus de usitato Gladiatoriarum tu narrat
de antiquioribus Hispanis: *Itaq; Viriati funus quam magnificentissime
exornatum in altissimo rogo cremaverunt. Cæsisq; multis hostiis, tam pe-
dites quam equites per turmas in orbem armati decurrentes, barbarico ri-
tu eum celebrabant & donec ignis extingveretur omnes ipsum circumse-
debant. Peracto funere gladiatorium munus ad Sepulchrum editum est.*
Et omnem dubitationem hujus rei Dionysius Halicarn: nobis sub-
mover. Sic dicit: *Certamina quidem funebria in honorem Clarorum
virorum Gymnica & Equestria à necessariis facta tradunt. Possem hoc
confirmare exemplo Achillis in Patrocli & multò ante Herculis
in Pelopis, Æneæ in Anchisæ funeribus; sed consultò brevitati
gero morem.*

§. 4. Quæ causa verò crudelis hujus in funeribus ritus, o-
mnes fermè Auctorum silent. Ego ex Tertulliano hanc do:
*Olim quoniam animas defunctorum humano sanguine propitiari creditum
erat, captivos vel malo ingenio servos mercati, in exequiis immolabant.*
*Postea placuit impietatem voluptate adumbrare. Itaq; quos paraverant
armis quibus tunc & qualiter poterant eruditos, mox edicto die inferia-
rum apud tumulos rogabant. Non tamen quocunq; sanguine ani-
mas placari veteribus velim credas. Multi id opinantur, sed
falsò.*

§. 5. Ex Theologiâ Gentilium discio, manes placari inimi-
co sanguine. Hinc notanter Tertullianos, captivos. Testimo-
nium dat Sanguis Iphigeniæ. Erpœnas malorum cupere. Exin-
de malo ingenio servos nominavit. Quod insontes verò quandoq;
trucidarentur ad rogam, longè alia erat ratio. Scilicet, credebant
nobilem satellitio stipari animam debere, ut abundè id videre est
ex Historiis Indicis.

B 2

§. 6. Nisi

§. 6. Nisi dirum Paracelsi (memini me olim id legisse) errorem errare velis. Existimat Impius animas tamdiu circa sepulchra versari, quamdiu possint frui exhalationibus pinguedinis cruorisq; quibus delectentur mirificè. Nihil efficeres. Nam locum vult intelligere de cruore exhalationibusq; corporis quod anima inhabitavit. Verum enim verò si velles errare cum quibusdam aliis, certo anni die mortuorum sepulchris lac & edulia imponentibus, (qui mos ex horrendis gentilium tenebris emanavit, ibiq; adhuc durat.) philosophicè respondendum esset.

§. 7. Redeam ad nostros Gladiatores Sacros. Bustuarii illi dicebantur, ut notat Servius ad Virgilii dictum:

Viventes rapit inferias quos immolet umbris.

Hi origine fuerunt primi inter Gladiatores. Lipsius Libr. 1. c. 8. Sat. inquit, olim tantum in funere Gladiatores fuisse. Nec eo omni; sed virorum principum, illustriorumq;. Nam singularis erat magnificentia, quam tamen vitio temporum etiam Plebeji sibi arrogarunt. Apud Horatium & Persium exempla occurrunt, qui testamentis caverunt, ut ederentur ad rogam munera.

§. 8. Omnino per vocabulum munus ludus intelligi debet gladiatorius. Videlicet ut habet Lazius Libr. X. cap. 13. Reip. Rom. quod in tanquam muneribus soleant homines capi, vel quod necessario Lanistæ ad hos ludos mortiq; exponendos pugiles erant instructi. Nam ut Martianus J Cc9 in l. munus; 314. ff. de verb. & rerum sign. testatur: Munus proprie est, quod necessario subimus, Lege more imperiove, ejus qui jubendi habet potestatem. Lipsius idem ferme vult Libr. 1. Sat. c. 7. his verbis: Nomine muneris veniebat Gladiatorium ludus, vel quia gratis populo dabatur, vel ut Tertullianus ait, ab officio (Antiquis officium dicebatur munus) quia officium mortuis se facere arbitrabantur. Hinc adjectiva munerarius a. um. iis omnib; accommodabantur quæ ad ludum gladiatorium pertinebant, ut munerarius Libellus. Et nomine substantivo, qui edebat dicebatur Munerarius. Quintilianus libr. 8. Augustum vocabuli hujus facit Auctorem, cum antea Editores vel Domini ludorum vocarentur. Horum vocabulorum propria differentia saltem in generalitate & specialitate est sita. Editores cunctis ludis, Munerarii gladiatorio saltem præerant.

§. 9. Quo tempore ille mos bustiariorum Gladiatorum
pene.

penes Romanos invaluerit, disceptatur inter eruditos. Multi
moventur loco Svetonii cap. 26. ubi dicitur de Julio Cæsare: *Mu-*
nus populo epulumq; in filiæ memoriâ pronuntiavit, quod ante eum ne-
mo. Hoc Dio videtur confirmare: *Filiæ suæ & ferarum cædes &*
virorum pugnas exhibuit.

§. 10. Cæsaris locum explicare tentem, illum fuisse pri-
mum qui in foeminae memoriâ dedit munus, quod ante eum
non legimus. Legimus autem sic in Valerio Maximo: *Gladi-*
torium, inquit, munus primum Romæ datum est in foro boario, Ap. Clau-
dio & M. Fulvia Cæsar. Dederunt M. & D. Bruti funebri memoriâ patris
cineres honorando. Epirome Liviana Libr. XVI. ponit D. Junium
Brutum, qui munus gladiatorium in defuncti Patris memoriâ
edidit primum. Quid? quod Dio Libr. 37. Hist. dicat: *Faustus*
Syllæ filius ludos gladiatorios in honorem Patris exhibuit, populumq; lau-
to convivio excepit. Et Livius Libr. 1. Dec. 5. *Munera gladiatorum*
eo anno aliquot parva data. Unum ante cætera insigne fuit T. Flamini.
qui mortis causa Patris sui cum visceratione epuloq; & ludis Scenicis qua-
triduum dedit. Idem Libr. 3. Dec. 3. *Ludos funebres per triduum &*
gladiatorum paria duo & viginti in foro dederunt Aediles Curules.
Item ludi funebres eo anno per quatrimum in foro mortis M. Valerii Lavi-
ui causâ à P. & M. filiis ejus facti: & munus gladiatorium datum ab iis, pa-
ria quinque & viginti pugnaverunt, inquit Liv. Dec. 4. Libr. 1. in fin.
Certè id ante Julii tempora adhuc accidit.

§. 11. Hucusq; gladiatoria locum habebat solùm in Sa-
cris. Ast, hominum quid non tentat libido! Trahebatur è rogo
ad profanos usus, quem usum abusus profanabat. Bene Tertul-
lianus: *Transit, inquit, hoc genus editionis ab honoribus mortuorum*
ad honores viventium, quæsturas, dico, & Magistratus & Flamina, &
Sacerdotia. Sic Aediles, Prætores, Quæstores, Consules, Sacer-
dotes, Aërarii & Imperatores dabant ludos. Hi ultimi ita fre-
quenter, ut hoc eximium censuisse videantur inter munia Prin-
cipatûs. Dabant enim Natali suo, dabant Quinquennialibus,
Decennialibus, Vicesimalibus: Dabant in dedicatione publico-
rum operum, in Victoriâ & Triumpho, & per variam occasio-
nem, à Præfidibus Proconsulibusque; In Foro, in Amphithea-
tris, in Septis, Circus, Vicis & Regionibus.

§. 12. Ob eam causam multos habebant ludos, quos no-
minibus propriis distinguebant: Ut Ludum Gallicum, Dacicum,

Magnum Mamertinum, Æmilium &c. Dicebantur hi ludi a-
lio nomine Gymnasia, Batnalia vulgò Battalia & B. tualium lu-
dicra; quanquam propriè Gymnasia pertinerent ad Athleticam.
In hisce ludis reverà poterant nominari Athletæ, Gladiatores de-
scendentes in arenam. Tyrones non solum diligentissimè La-
nistæ docenti auscultabant; Sed & calamo ea, quæ audiebant, præ-
cepta excipiebant. Jovenalis de futuro gladiatore:

Scripturus leges ad Regia verba Lanistæ.

§. 13. Ante pugnam moris, ut Editor libellos proponeret,
in quibus dies futuri muneris, item nomina & paria gladiatorum
assignabantur. Id vocabant *pronunciare munus*, ut habet Sveto-
nius in Julio. *Ostendere munus* ut Cicero. *Proponere Munus* ut Sve-
tonius in Tito. Pingebant deinde habitum formamq; Gladiato-
rum in Tabellis. Hujus rei primum Autorem C. Terentium
Lucanum Plinius facit libr. 35. cap. 7. Pingi, inquit, *gladia-
toria munera atq; in publico exponi cœpta à C. Terentio Lucano. Tabu-
lamq; pictam in nemore Diane posuit. id. c. l. in fin.*

§. 14. Quoad Spectatorum habitus notandum, ad funebre
munus fuisse penulatos, Togatos ad voluptatem. In Editoribus
notanda est prætexta. Ex Dione discimus *cum Herculis honorè
constet ludos Gymnicos quidem & Gladiatorios exhibitos, Imperatores vel
Editores Leoninam pellem cum clavâ in procedendo præferri, & illis ab-
sentibus hæc insignia aureâ sellâ deponi voluisse.*

§. 15. Ut verò ad has pugnas animosi fierent gladiatores
Victoribus palma & pecunia dabatur. Rude quoq; donabantur
Veterani, quasi magisterii signo: Novi ob factum strenuum à
Lanistâ vel Editore. Aliàs adhuc aliud genus rudium erat, Pò-
lybius *μαχαίρας & εὐλίνας* dixit, quod multi per sudes, sed falsò
explicant. Auctorati rude donati redibant in Veterem prorsus
libertatem nullo ultrà vinculo servitutis. Servi saltim accipie-
bant vacationem à pugnâ, proque Lanistis deinceps erant.

§. 16. Cœritur tantus Romæ Gladiatorum numerus &
abusus hanc rationem invenio. Equites & Patricii Romani fa-
vorem populi ambientes certatim hos exhibebant ludos, quibus
efficacius medium inveniri haud poterat. *Scilicet cum id specta-
culis*

culi genus esset, ut Cicero habet, quod omni frequentia atque omni generis hominum celebrabatur, quoque multitudo maxime delectabatur. Inveniuntur plures statuae ob praebitionem & exhibitionem munerum a populo positae. Exinde M. Tullius in suo Consolato legem tulit, ad ambitum reprimendum, ne quis daret Candidatus.

§. 17. Coeterum & exinde facile liquet Maximus Gladiatorum Romae numerus. Caesar Aedilis CCCXX. paria dedit, Autore Plutarcho. Adrianus Caesar Gladiatorum munus per sex dies continuos exhibuit, narrante Spartiano, ita ut Gladiatorum nonnunquam quingena paria exhiberet, nunquam minus centenis quinquagenis. De Traiano Principe Auctor Dio: Spectacula centum & viginti dierum edidit, in quibus feras cicuresque animantes, interdum mille, interdum ad decem millia interfecta sunt. Gladiatorum autem decem millia pugnarunt.

§. 18. Sane per hos abusus tota Resp. fluctuabat. Servili enim sanguine cuncti ferme erant. Scilicet malo genio servi vendebantur ad ludum. Captivi aut vendebantur ad ludum, aut dabantur ab Imperatoribus, postquam in triumpho ducti. Quidam damnabantur ad ludum, quod dicebatur damnare ad gladium vel ferrum quod unum idemque. Nam apud probos Auctores pro eodem ferrum & gladius usurpatur. Erat tamen alia adhuc gladii sive ferri poena, quae non ad eam quae fit inter gladiatores de certationem, sed ad capitis amputationem pertinet. l. 10. C. Th. de petition. Et haec non ita gravis ignominiosaque habebatur habeturque hodie, quam percussio securi facta. Horum damnatorum duplex erat conditio. Alii quippe aliquid facere poterant quo se defenderent, i. e. liberari possent: Alii gladio consumendi erant. l. un. C. Th. ad leg. Fab. Et quidem intra annum ut Paulus ait. Libr. 5. Sent. tit. 17.

§. 19. Non quidem nego liberos homines etiam intrasse ludum. Sed quales, Seneca dicit epist. 100. *Aspice illos juvenes, quos ex Nobilissimis domibus in aenam luxuria coniecit.* Quibus se associarunt Equites, Senatores & Palatina dignitate praediti, praecipue quoque milites. Erant namque *ἑπιπόροι*, procellosi ut Cassiodorus eos vocat, armaturae periti, ac proinde prono facilique

ad

ad pludum transitu. Omnes illi dicebantur *voluntarii* l. 2. C. Th. de gladiat: & alio nomine *Auctorati*.

§. 20. Ut verò de iis qui seipso vendebant Lanista posset esse securus, solenne iuramentum ab iis exigebatur. Poeta illud hoc inclusit disticho:

*Ure meum, si vis, flammâ caput & pete ferro
Corpus, & intorto verberare terga seca.*

In tria quippe jurabant in uestionem, verbera, & necem. Necem patiebantur cum cecidissent & ferrum juberentur recipere. Flammam aut verbera, si quando timidius pugnarent aut à ferro fugerent. Petronius Arbitrator tale iuramentum sic allegat: *In verba Eumolpi Sacramentum iuravimus, uri, vinciri, verberari ferroq; necari, & quicquid aliud Eumolpus iussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasq; religiosissime addicimus.*

§. 21. Cum igitur ut supra dixi omnis Roma gladiatoribus scateret, nonne summi Principes optimè fecerunt, qui invigilarent huic rei tam dependitæ. Nam motus ciere cupientes ad se trahebant gladiatores. Sic Otho Imperator duo millia gladiatorum contra Vitellium armavit, auctore Tacito. Et de Gordiano legitur, eum mille paria Fiscalium habuisse Gladiatorum. Numerus definitur supra quem haud licebat in urbe habere Gladiatores, ut refert Sueton. cap. 10. de *Ædilitate Caesaris*. Augustus cavere ne gladiatores sæpius quam bis anno darentur, nec plurius quam sexaginta parium. Idem edicto fecit Tiberius, postea à Caligula dilcisso, quo permittente etiam supra numerum definitum licuit cunctis edere gladiatores. Antoninus Pius & Marcus Aurelius Philosophus omni fariam, ut *Capitolinus* ait, ludos temperarunt, vel gladiatorii muneris sumptus fecerunt. Marcus Imperator nemini Gladiatorum ferrum acutum commisit, sed obtusis, & velut orbiculatis gladiis omnes pugnabant in morem Athletarum absq; vitæ periculo ut *Dio* vult. Ubi è contrario Drusus ille crudelis Imperator acutissimos exegit, eodem Auctore.

§. 22. Sed quid proficiebant? Romani opibus aucti planè in deterius vergebant. Nicolaus Damascenus Peripateticus hist. 110. de Romanis scribit: *Gladiatorum spectacula non in conventibus*

bus aut theatris Romani exhibebant; Verum etiam in privati convivii.
Multi siquidem saepius amicos ad cenam invitarent, cum aliis de causis,
tum ut duo vel tria gladiatorum paria cernerent. Postea cum vino jam &
cibo saturi essent, gladiatores intro advocabant, qui dum alter eorum jugu-
laretur, quasi magnopere delectati applaudebant. Qui mos haud du-
biè à Campanis ad Romanos fluxit. Persuadet hoc Silius Libr.
XI. Bell. Pun.

Quin etiam exhilarare viris convivia cede

Mos olim, & miscere epulis spectacula dira.

Certandum ferro, saepe & super ipsa cadentium

Pocula respersis non parco sanguine mensis.

Omni planè dubitandi scrupulum removet Strabo libr. 5. de
iisdem: Eò luxuriosi sunt, ut convivas vocarent ad paria gladiato-
rum, quorum numerum augebant minuebantve pro dignitate cuiusq; con-
vivii; Et hos imitati sunt Romani, permansitq; illis consuetudo ad extre-
ma usq; Imperii tempora. Hi CONVIVIALES GLADIATORES alio no-
mine vocabantur CUBICULARII, ut annotat Lampridius in Com-
modo.

§. 23. Sic Gladiatoria ad usus publicos introducta priva-
tis contaminabatur facinoribus & abusu; Usque adeò ut privatus
testamento quidam reliquerit, ut formosissimæ mulieres, quas
possidebat, digladiarentur: Alius impuberes pueros, qui illum a-
maverant, hinc sorti exposuit. Statius eleganter de fœminis
canit gladiatricibus in Domitiani ludis, sub quo horrendè hic
mos floruit:

Hos inter fremitus novosq; lusus

Stat sexus nudus insciusq; ferri

Et pugnas capit improbus viriles.

Credas ad Tanaim ferumq; Phasin

Thermodontiacas calere turmas.

Hic mos, liceat divinare, ex Agon st. Fabri Libr. 1. c. 4. ex Græciæ
agonibus traductus fuit. Ejus verba hæc: In aliis itidem antiquis

C

Græciæ

Græciæ agonibus concessa *fœminis* quoq; *ipsis* præmia sciendum est. Nam illis omnes exercitationes præter latus in Olympicis fuisse concessas, docet Plutarch: ex Lycurg. Apophth. Lacon. p. m. 404. Non solum autem communes *fœminæ* Gladiatoria adhibebantur; Sed & prænobiles, asserente Tacito Libr. 15. Ann. *Fœminarum Senatorumq; illustrium plures per arenam fœdatæ sunt.*

§. 24. Quo tempore pessima hæc consuetudo irreperit hand facile est conjectu. Lazius Libr. X. Re p. Rom. cap. 13. Domitium tales *fœminas* instruisse ex hisce Tranquilli verbis elicere contendit: *Nam Venationes Gladiatorumq; noctibus ad lychnuchos, nec virorum modò pugnas, sed & fœminarum.* Verum Taciti locus supra citatus omnino obstat. Ego temporibus Neronianis primum id accidisse conjicio duravitq; hic mos usq; ad Imperatorem Severum, qui ultimus tale spectaculum exhibuit. *Isto in certamine inquit Hyppolitus à Collibus de increm: urb. c. 19. cum mulieres crudelissimè pugnassent, essentq; ob eam causam cœteras nobilissimas fœminas convitiis insectatæ, cautum est impostertum, ne quæ mulier gladiatorio munere fungeretur.*

§. 25. Cœterum duplex erat gladiatorum Spectaculum: *Matutinum & Meridianum.* Manè cum bestiis pugnabant, post meridiem verò ii, qui super fuerant inter sese, & Meridiani gladiatores appellabantur. De horum miserrimâ conditione legitur quod nò docti factiq; ad pugnam nec armis vel arte in eâ instructi fuerint. Vellem id potius credere de matutinis, qui cum bestiis, quam Meridianis qui cum hominibus pugnabant. sed obstat Lipsius Libr. 2. Sat. 15. *Meridiani, inquit, non inter veros legitimosq; Gladiatores sine armis, sine arte & seminudi certabant.*

§. 26. Ego æquè hos ac illos à veris gladiatoribus removeo. Ratio: quia necessarium gladiatoris requisitum artificiosè pugnare scire. Ad hoc me quoq; inducit Philologia vocabuli Lanistæ. Etenim illi fuerunt homines qui gladiatorum familias habebant venales, easq; digladiari docebant, ut vult Britannicus ad Juvenal: Sat. 3. Et Gruterus ad Senec. Libr. 6. de benef. c. 12. *Lanistæ fuerunt non solum qui non nunquam ipsi rude pileoq; impetratis è gladiatorio ludo emissi tirones in ludo erudiebant, sed etiam qui futuros gladiatores aut exposititios pueros huic res emebant, luduq; & muneribus destinatos alebant,*
penesq;

penesq; se habebant curatâq; diligentia ad pugnam condoces faciebant. Hinc
hisce verbis Lipsi, Libr. 1. Sat. c. 15. Prudentium notat, quod parum
propriè, imò imperitè vocabulo Lanistæ pro gladiatoribus usur-
per.

§. 27. Reliquos Gladiatores pro veris solùm agnosco,
quorum Species passim Lipsius Libr. 2. Sat. enarrat. Scilicet SE-
CUTORES, qui dicebantur ab insequendo Retiarium. A ma ejus
describit Isidorus *Gestabat cuspidem & massam plumbeam qua adver-
sarii jaculum impediret, ut antequam feriret rete, iste superaret.* Quæ
armatura Vulcano Sacra erat. RETIARIOS, qui cum Secutoribus
plerumq; committebantur. Audi rursus Isidorum hos descri-
bentem: *Retiarius qui contra alterum pugnantem occultè ferebat rete,
quod jaculum appellatur, ut adversarium cuspide insistentem operiret, im-
plicitumq; viribus superaret.* Hæc armatura pugnabat, Neptuno
tridentis causâ. Et talismodi gladiator jam fuit olim in Græciæ
Iudis tempore Pittaci, ut habet Strabo Libr. 13. Juv. nalis ele-
ganter describit Retiarium, quem vide Sat. 8. THRECES à simili-
tudine parmularum Threcciarum sic dictos. MYRMILLONES, qui
toti erant armati. Vel HOPLOMACHOS & SAMNITES, qui haud di-
versi videntur Lipsio. Prius vocabulum apud Græcos pro quo-
vis gladiatore apud Romanos pro certâ specie sumitur. Samni-
tes dicebantur, quia habitu Samnitum pugnabant. ESSEDARIOS,
qui pugnabant ex essedo. ANDABATAS, qui pugnabant ex equis,
sed clausis galæ oculis; Inde Andabatæ pro cæcis in proverbio ac-
cipiuntur. DIMACHÆROS, qui duobus gladiis, vel LAQVEARIOS,
qui gladio & laqueo pugnabant. PISCINENSES, qui in piscinis ex-
ercebantur atq; pugnabant. *Erat enim piscina Romæ publica, ad
quam natatum & exercitationis causâ veniebant.* Lazius L. X. Reip. R.
c. 23. RUDIARIOS qui rudibus vel virgis batuebant.

§. 28. Fuerunt & adhuc alia gladiatorum nomina & spe-
cies. Fiscales scilicet s. Cæsariani, Postulacii, Carervarii, Con-
summati, Ordinarii de quibus vide sis prolixè Lipsium Libr. 2.
Sat. c. 16, 17.

§. 29. Cum igitur nullus modus rei tam deperditæ adhi-
beri posset, quin potius magis magisq; pejores ageret radices, ex-
morataq; gente propter abulus tyrannicam, redderet, planè ex-
scinden-

scindenda erat. Spectatores namq; pollicem amplius volebant premere, quod auspiciatum, sed illum converebant quod echale erat gladiatoribus. Nec obstabat J. Cæsaris iustus, de quo Suetonius in ejus vitâ hoc laudat cap. 26. *Gladiatores notos, sicubi infestis spectatoribus dimicarent, ut rapiendos servandosq; mandabat.* Nec Cæsaris Edictum, quo vetuit Gladiatores sine missione edere. Suet. in Aug. c. 45. Missio autem erat exoratio vitæ vel à populo vel à Principe. Crudelis in eâ agebant, ut docet Lactantius: *Quin etiam percussos jacentesq; repeti jubent & cad. vera ictibus dissipari, ne quis illos simulatâ morte deludat.* Manum quandoq; vulneribus immittebant sanguinemq; porionis instar hauriebant, an ideò ut morbis comitialibus solverentur, uti vult Plin: N. H. L. 28. c. 1. an aliâ de causâ non discussio.

§. 30. Exscindenda omninò erat Gladiatoria, quæ tantum à primo instituto defecerat. Ab initio gladiatoria stadium saltem ad instituendos juvenes in arte bellicâ institutum erat. Discimus id ex Isidoro, dum inquit: *Ludus gladiatorius inde dictus, quod in eo juvenes armorum usum condiscant.* Et ad virtutem ostendam, quod dijudicatur ex Livii Dec. 3. Libr. 8. ubi inquit: *Scipio Carthaginem ad vota solvenda diis munusq; gladiatorium, quod mortis causâ patris patruiq; paraverat edendum rediit.* Gladiatorium Spectaculum fuit non ex eò genere hominum, ex quo Lanistis comparare mos est, servorum delectu ac libertorum, qui venalem sanguinem habent. Voluntaria omnia ac gratuita opera pugnantium fuit. Nam alii missi sunt ab Regulis ad specimen insitæ genti virtutis ostendendum, alii ipsi professi se pugnuros in gratiam ducis, alios emulatio & certamen, ut provocarent, provocatiq; haud abnuerent, traxit. Sed jam propter abusum tempestare Cæsaris vilescere cœperat, qui tyrones neq; in ludo neq; per Lanistas, sed in domibus per equites Romanos ac etiam per Senatores armorum peritos erudiebat ut scribit Suetonius in ejus vitâ c. 26. Lipsius Libr. 1. Sat. c. 15. *Lanistæ, dicit, honestiori & invidendo vocabulo Doctores apud Valer. Max. L. 2. dicuntur.* Scilicet tum temporis adhuc honorandi & tolerandi erant, quum ad arma juventutem informarent. Vocabantur & absolute *πυγμαλ*, artifices ap. incertum Autorem Panegyri. i ad Constantinum cap. 19. in fin. ut habet Godofr. in O. Th. h. t.

§. 31. Videamus jam abrogationem. A diversis Autē
ribus diversis illa Imperatoribus adscribitur. Lipsius i. Sat. c. 12.
totus in eo est, qui unice Constantino hanc laudem tribuat, re-
pudietq; Zouaram, qui Nervam nominat. Hæc ejus verba
sunt. *Is primus Romanorum Principum Gladiatoria spectacula è toto or-
be Romæ no submovit, anno ab U. C. MLXVII. perè sexcentis post instituta
ea annis.* Allegat in suam sententiam Sozomenum Libr. i. c. 8.
p. 413. vers. Tunc primum Spectaculum gladiatorum vetitum est.
& Eusebium Libr. 4. de vitâ Constantini. c. 25. p. 161. Item So-
cratem L. 1. c. 14. p. 219. Ego huic opinioni quin adstipuler vali-
dissimis me mover rationibus Godofredus ad l. 1. C. Th. de glad.

§. 32. Legem huc adscribamus:

Constantinus A. Maximo Pf. P.

*C. uenta spectacula in orio Civili & domesticâ quiete non placent: Quæ
propter omninò gladiatores esse prohibemus; PP. Beryto. Kalend. Octobr.
Paulino & Juliano Cæs. (325.)*

§. 33. Eleganter hic Godofredus: Constantinus Magnus gladia-
torium ludum prohibuit, non quidem per totum orbem (quod vulgò tradi-
tum) seu è Rep. Christiana. Verum in Oriente, ac nominatim per Phœ-
nicen Beryti, qui inter initia Imperii ludum hunc non ludum tulerat.
Hæc hujus legis explicatio non saltem est contra Lipsii locum
supr. cit. & Baronium sub Anno 395. num. 19. 26. & Petium 3.
obs. 7. p. 343. 344. Sed etiam contra Barnab. Briffonium in
Comment. ad Leg. Dominico C. Th. de spectaculis & L. omnes
dies C. de feriis p. m. 370. Ubi sic loquitur: Post Constantini te-
men obitum in usum revocat a gladiatoria spectacula, indicio est, Constans
A. & Juliani Cæs. ad Orsitum Urbis præfectum, relata in l. 2. C. Th. de
gladiatoribus Constitutio, quæ munerarios prohibent, auctoratos militiæ vel
Palatinâ dignitate præditos in ludum producere, multâ propositâ iis qui
contra tentaverint. Ex quo colligitur, ad gladiatorium ludum, alias per-
sonas impune licitoq; jure vocatas fuisse. Huc usq; ille. Debuisset
Briffonius cum alius prius evincere abrogatos fuisse Romæ gladia-
tores, quod tamen nunquam poterit. Nihil quippe in usum po-
test revocari quod non est abrogatum, vel per quoddam tempus
inters

intermissam. Ecce enim quatuor post hanc legem annis An. D.
328. Antiochia ejusmodi ludi sunt habiti uti testis Libavius Antio-
chenus in Vit. Const. p. 3. Romæ quoque deinceps stetit munus
ludique pœna, uti docet exerte Honorii l. 3. dicto C. Th. h. t. &
Valentiniani l. 8. & 11. C. Th. de pœn.

§. 34. Ex quibus sat liquet, non ubique gladiatores à Con-
stantino M. sublatos, imò neque Romæ sublatos, sed in Oriente tan-
tùm. Nec unquam potest probari post Constantinum ante Ho-
norum, ullum gladiatorios ludos Romæ veruisse. Nec; etiam
Theodosium M. quicquid gariat Baronius ex Martyro logio Ro-
mano. Prudentio magis hinc fides habenda, qui disertis verbis
post Polentinam de Gothis victoriam, quam prosequitur, quæque
congruit Anno 403. scribens ait: *Theodosium cum Romæ ludos gladi-
atorios non sustulisset, locum istum meriti vacuum filio Honorio reliquisse,
servasse.*

§. 35. Tandem igitur Romæ quoque sublati (sed non ante
annum D. 404.) ab Honorio Imperatore gladiatores, occasione
Telemachi alicujus Monachi, quem lapidaverant cum abhorta-
retur ut habet Theodoret. L. 5. Hist. Eccles. cap. 26. & Cassiod.
Libr. X. c. 2. Non illâ priori l. 3. C. Th. h. t. sc. Anno D. 397.
facta constitutione, quâ is gladiatores ad servitia senatoria transi-
re veruit; sed illâ alterâ & tempore posteriori, quâ Gladiatores
in totum Româ pepulit. Quæ illa constitutio est, cujus memi-
nit Theodoretus Libr. 5. cap. 26. Nam in priori scilicet l. 3. C. Th.
h. t. nulla continetur gladiatorum ejectio, imò potius contrarium
illos adhuc ibi fuisse, & ludam adhuc gladiatorium steteris-
se aperte indicat; è quò non prohiberi fugerint, verum quo stante
ultrò scilicet transierint. *Id enim est ex aliquo loco, sive ordine, in
alium se conferre ut loquitur Godofr. ad h. t.*

§. 36. Causam ejjectionis non do annona charitatem.
Nempe moris itæ Romæ fuisse, ut ad formidatam alimentorum
inopiam, tum peregrini, tum otiosa turba omnis ab urbe præci-
pites pellerentur, de quo more vide Ammian. Marcell. Libr. 14.
p. 15. Verum ut ira omnis Reipublicæ turbatio, tantaque sangui-
nis peccata, christianis omnino indigna evitarentur. Hactenus
felici

felici auspicio in exilium a Æta Romanorum pessimo abusu depravata gladiatoria consuetudo.

§. 37. Ne vero cogar omnem digladiandi peritiam in simul fuisse erad. catam concedere, divido eam in legitimam, & illegitimam. Non ratione finis, sed ratione mediorum hæc ab illa differt. Finis utriusque unus idemque; Scilicet homines bellis gerendis idoneos facere.

§. 38. Legitimam nomino, quæ non necem, verum victoriam solum spectabat. Et hæc propriè pertinet ad Athleticam. Benè hic Perez. ad h. r. numero 2. *Addit textus d. l. un. cruentum, quia non omnem gladiatorium ludum sublatum fuisse arbitror: Nam etiam olim prout hodiè sultre gladiatores, qui juventutem instruebant gladiis fictis, iisq; varios modos ostendebant, vitandi, atq; inferendi ictus, virtutem arti, & rursus artem virtuti miscendo, quos aptiores cautiore- que militia redderent.* An verò hæc finem potuerit assequi, asseram paulò post acturus de fine Athleticæ. Illegitimam dico quæ victoriam cum nece adversarii conjunctam habuit, qui quidem mos quibusdam satis Politicus sed parum Christianus est, multoq; validior (hand nego) fuit ad finem acquirendum. Ego, verba sunt Lipsii Libr. 2. Sat. c. 25. *multas à Legislatoribus meditationes Gymnasiaq; instituta scio ad fortitudinem nullum efficacius isto. Gladiatoria finis non voluptas; Sed militiam modò & fortitudinem spectarunt. Vivis sic exemplis monebantur fortiter agere, fortiter pati.* Et omninò ita esse persuadet primo hoc Ciceronis Tusc. 2. iudicium: *Crudele gladiatorium spectaculum & inhumanum nonnullis videri solet, & haud scio, an ita sit, ut unquam sit. Cum verò fontes ferro depugnabant auribus fortasse multæ, oculis quidem nulla fortior poterat esse contra dolorem & mortem disciplina.* Deinde Plinii in Panegyri. in Vit. Maxim. & Balbini: *Visum est spectaculum inde non enerve, nec fluxum, nec quod animos virorum molliret ac frangeret; Sed quod ad pulchra vulnera contemptumq; mortis accenderet, cum in servorum etiam noxiorumq; corporibus amor laudis & cupido victoria cerneretur.* Tertio Capitolini, dicentis, quod Imperatores ad bellum proficiscentes munus gladiatorium dederint. *Ituros scilicet ad bellum Romanos debuisse pugnas videre & vulnera, & ferrum, & nudos inter se coortos, ne dimicantes in bello armatos hostes timerent aut sanguinem pertimescerent.*

§. 39. Hac occasione quæro, an omnis Gladiatoria, quam supra illicitam, nominavi, eaque tam in otio civili, quam illa, quæ olim sub belli gerendi tempore edi solita comprehensa abrogataq; sit l. i. C. Th. h. r. Faber Libr. 2. Semestr. c. 10. legem explicat solum & speciatim de muneribus gladiatoris editis tempore sagatò. Quem tn. Godofr. in Comment ad h. l. refutat. Hac constitutione, inquit, quocunq; tandem pacis vel otii tempore, & quæcunq; gladiatora spectacula damnantur. Vice versa bellica spectacula cruenta non displicere sibi is innuit. Hæc hujus rationis sententia videtur. Nempe Constantinus gladiatores rebus pacatis esse vetuit, in otio Civili & domesticâ quiete ad differentiam barbarorum s. hostium bello captorum, qui ut feris etiam objiciebantur, ita & ad gladiatorium ludum dabantur.

§. 40. Ergò voluit Constantinus, ut pax s. orinum Civile ac domestica quies à bello, & civis decerneretur ab hoste. Cui sententiæ & ego subscribo, ac Tantum de Gladiatoriâ.

TRACTATIO

TITULI C.

De Athletis.

§. 1.

MAGNUM olim Athletarum in Sacris Antiquæ Græciæ certaminibus nomen. Magna eorum Solemnia in quadruplici ludorum specie. Nam

Quatuor antiquos celebravit Achaja ludos.

Adsit Statius, nobisque illorum dicat ordinem. Præstò est. OLYMPIIS posterius PYTHIOS, his ISTHMIOS & postremò NEMÆOS enumerat. Primas obtinent Olympici, quia celeberrimi, quia universum suâ, suò tempore, famâ & gloria orbem compleverant. Ardescunctos perlustrare? Hand opus: Cuncta spectatu digna Olympicum dabit stadium.

§. 2. Unica hæc reperitur differentia Olympicorum à Pythicis aliisque agonibus, quod in illis soli Equestres & Gymnici darentur, in his Gymnicos ludos Musici præcederent. Ita docet
Philos

Philostratus Libr. 6. in vit: Apollon: Nisi quod Nero primus apud Olympiam etiam certamen Musicum instituerit. Fab. L. I. Agon. c. 25. in. marg. Locum nobis Strabo Libr. 8. Geogr sic describit: *In Pisæo agro templum est, stadiis non omnino CCC. ab Elide situm: ante id jacet lucus, oleastris consitus, in quo est stadium.* In hoc stadio quinæta quavis æstate hi ludi habebantur, in honorem Jovis Olympici, hinc horum ludorum denominatio.

§. 3. Percelebre sanè Templum Jovis Olympici ibi comprehendebat simulacrum, inter septem mundi miracula celebre. Phidias hoc formaverat ex auro, an solido, an ebur aut gypsum addiderit, non curo.

§. 4. A quo & quâ occasione sacer hic ludus sit institutus videbo. Plinius Libr. 7. N. H. cap. 56. Herculem Olympiæ Athleticam instituisse tradit. Diodorus Siculus Libr. 4. Bibl. pulcherrima hæc habet verba: *Cum Argonautæ in suam quisq; Patriam reditum adornarent, Herculem hoc consilii subiecisse ferunt, ut ad mutuum ferenda auxilia juramento se obstringerent, si quando (ut inopinatæ sunt fortunæ vices) aliquis cæterorum ope indigeret, nobilissimum etiam Græciæ locum ad solemniem editionem ludorum, & communem omnium Græcorum conventum, deligerent, eumq; Jovi Olympio Deorum maximo dedicarent.* Cum igitur optimates in societatem hanc bellicam conjurassent, & ludorum institutionem permisissent Herculi; ipse præ aliis Eleorum campos ad Alpheum Panegyricis solennitatibus destinavit; totamq; regionem Jovi Maximo consecratam, Olympiam ab eo nominavit. Tum Egvestri & Gymnico certamine instituto præmiisq; ordinatis, Theoros, qui ludorum spectacula civitatibus indicerent, divisit &c. Pausanias quamvis multò rem aliter recenset Eliacis Libr. 1.

§. 5. Multi quidem hunc honorem Herculi derogant, & substituunt, vel ignotam quendam Pisam, vel Pelopem, vel Pelopis filios Atreum & Thyestem. Cur non etiam Oenomaum, Pelopis, ope Myrtili, generum. Nam & hic curule Certamen habuit. Sed esto! instituerint prima rudimenta. Suus attamen honos Herculi, qui ad perfectionem hoc opus deduxit solusque Athleticâ exornavit manet.

§. 6. Facile hæc usq; mihi Herculi attribuisse inventionem Olympicorum certaminum. Hercules jam erit labor, cui verè

D

id

id comperat Herculi, explanare. Meherclé multitudo nomi-
 num Herculeorum Lernæam hydram quadrangulis quatuor con-
 stantem capitibus, constituere videtur: Tot Varro Hercules col-
 legit. Plutarchus *unicum* saltem facit in Libro *ἑστὶν ἡγεμόντων κα-
 τὰ θείας*. Herodotus *duos* in Euterpe. Tres Diodorus Sic. Libr. 3.
 B. bl. in fin. Cicero Libr. 3. De Nat. Deorum *sex* numerat. Acce-
 do sententiæ Diodori cum Petro Fabro. Illius primus & anti-
 quissimus Hercules nominatur *Ægyptius*, qui columnam in Afri-
 ca posuit. *Tertius* Thebanus Alcmenæ filius, paulò ante Trojani
 belli tempora Euristhæi præceptis obtemperans, magnam orbis
 partem peragravit, victorqve plurimis agonibus columnam quæ
 in Europâ est, statuit. *Secundus* Cretensis, unus ex Idæis Dactylis
 rei militaris peritissimus Agonem Olympicum constituit. Tertii
 tamen, tum nominis cum virtutum similitudo cum prioribus,
 persuasit hominibus, ac si unus ab ultimo seculo tantum extitisset
 Hercules. Ergo *facilis aliquando Alcmenæ filius pro ludorum Gymnico-
 rum inventore potuit substitui.* Fab. l. 1. Ag. c. 17.

§. 7. In Isthmo prope Corinthum loco Theseus ludos
 Gymnicos instituit, cum ante Theseum non spectaculum & cele-
 britas publica, sed initia potius atq; mysteria censerentur. Et
 hæc Sacra erant Neptuno. *Instituit verò Herculi imitatione; ut lo-
 quitur Plutarchus in Theseo, ut sicut in illius memoriam Jovi Olympia, ita
 Isthmia Neptuno Græci in honorem suum agerent.* Pythicus Agon A-
 pollini erat Sacer, & hunc Apollini dedicavit Diomedes. Quo-
 rundam hinc notetur opinio, Pythonem oppidum in Delphorum
 territorio fuisse, in quo celebratus sit hic agon. Plurimi in me-
 moriam Pythonis serpentis ab Apolline interfecti enim autumant
 institutum.

§. 8. De Nemæis pro explorato ac certo habent omnes,
 qui de Gymnicis atq; lustralibus ludis hæstenus scripsere, tum ab
 Hercule institutos, tum Jovi sacros fuisse. Nemæam verò inter
 Cleonas & Phlyntem lucum fuisse, in quo Argivi pro more Ne-
 mææ celebrarent uti à Strabone Libr. 8. Geogr. traditur.

§. 9. Nuac mihi recensenda præcipua exercitia in Sacris
 agonibus usitata, quæ Simonides Epigr. ult. Libr. 1. c. 1. ferè hoc
 includit versa.

Ἰσθμια

Ἰσμία καὶ Πυθίοι θιοφῶν ὁ Φίλων ὁ ἔνικα:

Ἄλμα; πῶκεϊν, δίσκου, ἄκοντα, πάλην.

Ex Alciati versione:

Ist h̄mia Philonis Diophon & Pythia vicit:

Et cursu, & jaculo, Saltibus, orbe, pale.

§. 16. Omissum ἔ πυγμῆς ἢ. e. pugillatus agōn vel car-
minis vel memoriæ vitio; Vel quod longè hic post cæteros ago-
nas institutos, quod ex Pausan. Eliac. 1. disco. Scilicet tertiâ & vi-
cesima Olympiade cuius prima præmia Onomastus è Smyrna consequutus
est. Adeo quidem illa cruenta, ut ic̄ti cestibus pugiles, si non animam in
ipsâ pugna efflarent aut agerent, confractu certe ossibus aut luxati, præ-
ter deformatum vultibus debiles efficerentur sæpe ac mutili. Fa-
ber Libr. 1. Ag. c. 7.

§. 11. Nec mentio fit Pancrati. Pancratium verò erat lu-
ctæ species & dicebatur lucta volutatoria, ut monet Mercurialis
cap. 8. Libr. 2. artis gymn. Duplex ibi habet Pancratium, unum
ex lucta & pugillatu compositum, alterum Volutorialium sunt ta-
men qui Pancratiastæ pro pentathlis intelligi volunt, i. e. qui quinque illa
antiqua certamina Græciæ obierunt & vicerunt: Quæ in sententia est
Hermolaus Barbarus Libr. 34. emendat. Græci namq; hos suâ Lin-
gva appellare solebant πωγκρατιαζόντας παντῶν κραζόντας. Lazi-
us Libr. X. Reip. Rom. c. 13.

§. 12. Lazius h̄c communem errat errorem cum Gvil.
Budæo alias in Philologiâ Græcâ viro doctissimo, si intelligit pen-
tathlum fuisse qui uno die quinque illa certamina obierit & vicerit.
Sanè nec Herculi hoc possibile fuit. Ego cum Fabio & Aristot:
L. 1. Rhetor. c. 5. per pentathlum intelligo, qui omnibus Ago-
num speciebus dedit operam. Alexander Macedo abomina-
batur Pancratium & Pugillatum, qui tamen reliqua certamina
non modò non respuebat, sed etiam edi iubebat, ut Plutarchus in
ejui vitâ habet. Utrumque Verustis Lacedæmonis etiam fuisse
interdictam perhibet Faber libr. 1. Ag. c. 9. Credo, quia tales
Athletæ faciliè ad militiam iuvenes reddebantur. Prodiit Pan-
cratium

eum Olympiade XXXII. ut habet Excell. Stranch. in sua de Olympico Agone dissertatione Chronologica hinc 1661. habitâ. Pentathlon v. XIIIX. Olympiade restitutum (vel ut aliqui volunt planè novum) ex Pausaniâ colligitur. Ex his Agonibus Gymnicis quidam leviores, Cursus & Saltus; Graviores alii, Lucta, Pancratium, Pugillatus. Leviores ante Solis exortum, Graviores horis pomeridianis exhiberi soliti. Victoribus Levioribus meridie, Gravioribus vesperi dabatur corona. Fab. Libr. 1. Ag. C. 30.

§. 13. Inter ipsos Gymnicos agonistas honos aliquantò major habitus apud Olympiam cursoribus, qui militibus inntilis existimatus à Lacedæmoniis & à Diogene improbatur, non tamen à Platone. Cursui Simplici quando additus *διὰυλ*, Pausanias Eliacis 1. docet: *Olympiade inquit quartâ decima additus est duplicati stadii cursus, è quo acceptâ coronâ ex Oleastro, Victor discessit Hypeneus Piseus.* Manifestum est, quod quantum continuatas Olympiades hominum memoria consequi potest cursus primum certamen institutum est, in quo vicit Eleus Corcebus. Idem cit. loc.

§. 14. Lucta subsequitur, & quidem non Volutatoria, illa etenim Pancratium erat ut supra dixi, sed Erecta, quæ stantium. In Luctæ certamine dejectus atq; humo afflictus, ex ipsâ certaminis illius lege vincebatur, nec porro vinceret, nisi qui adversarium prius dejecisset. Quamvis in Pancratio dejectus ita adversarium urgere potuisset, ut victum se fateri cogeret. Nempe Pancratiastarum ex arte id fuit, ut superaturns adversarium secum attrahere ipsum niteretur; seque ipsi spontè ac deditâ opera ille decidens supponeret, uti ex Plutarcho est discere. Notanda hinc & alia differentia scilicet quod Pancratiastæ ut pugiles in pulvere, non in luto sicuti Luctatores Simples certant. Attamen invenio loca ubi in pulvere quoq; Luctatores certarunt, præsertim apud Philostratum Libr. 2. in Arrichione.

§. 15. Cæterum tam in Lucta quam aliis decertationibus agonistas tertîâ quoq; commissione Victoriâ & coronam simul consequutos certum est. Credo exinde ad nostros pervenisse an bono an malo seculi disputatur more cõsuetudo: *sich drey Gånge schlagen.* De
lucta

lucta; intermissa verum revocata Olympiade XVIII. cum quinq-
vertio vid. Pausan. L. 1. Eliac.

§. 16. Disci exercitium nihil memoratu dignum inferr.
Omne cognoscitur ex Johan: Bisselii Ruinar. Illustr. Dec. III.
Ruinar. Timanth. annot. verbis: Molem scilicet fuisse planam rotundamq;
figuram ad similitudinem lancis seu paropsidis, quam figuram ac magnitu-
dinis mensuram opticam cum Solis etiam aspectum rusticorum oculis & idio-
tarum estimationi, ingerat. Mos obtinuit Graecorum, ut & Sol ipse non
ἦλθε τανταῦτα, sed & δίσκος & diceretur. Quanto magis & orbiculati
abaci ac mensae? Unde Germani hodieq; mensa seu τριπέζα, Disch) o-
der Tisch appellatur. Porro qui juvenum in Olympico certamine discum,
(qui vel Saxeus erat, vel stanneus, plumbeusve, vel ferreus) aut alium in
aerem, aut longinquius ultra metam manu projecisset: Victor e disco di-
scedebat. Haecenus Bisselius.

§. 17. Praecipua explicavi Exercitiorum Olympicorum.
Jam ad personas. Personae ad Sacra certamina praecipue Olym-
pica non admittebantur Serviles vel ulla vitae infamia adpersi.
Alias uterque Sexus omnisque gradus aetatis homines certare po-
terant. Diverso attamen loco, diversaq; praemia consequerantur,
& Victor puer, non poterat expectare praemium Victoris
Viri. Chrysothomus hom. 61. ad pop. Antioch: dicit: postquam
decertaturus a Praecone circumductus esset per stadium, exclamasse: Num
suis est & Servus? Num pravorum est morum? Hujus rei etiam fecit
mentionem Dionys, Halic. ἐν τῆσδε ἀθλητικῆσδε ἀβλητικῆσδε in fin.

§. 18. Interea sciendum ante circumductionem illam &
praconis denunciationem, atq; adeo ante probationem & examen
Athletarum, ipsos Eleos iudices Hellanodicas hac de re Athleras
admonuisse, cum in Olympiam procederent, ut si quis eorum si-
bi conscius foret praclare actae sine ulla infamia & desidia vitae,
impensiq; in rem Athleticam laboris, hic ad certandum auden-
ter accederet. Sin contra quispiam indignum aliquid, seq; atq;
Olympiorum accessu forsitan egisset, is abiret alio, quo vellet, quod
ex Philostrati Libr. 5. de Apollonio cognoscitur. Postea vero ma-
num in altum sublata (silentii nempe faciendi gratia) imponens Praeco
Athletae depugnatus i capiti, eumq; circumducens quarebat publice, non u-
trum sibi ipse ullius esset male noxiae conscius; Sed amplo boatu proclama-
bat,

bat, esset ne quispiam, qui vellet in eum dicere, ut Faber Libr. 3. Ag. c. 12. id notat eleganter.

§. 19. Pulcherrimè hunc actum etiam describit Joh. Cassianus XII. Libr. 5. monast. instit. Cumq; diligenter examinatus qui primum repertus fuerit nullà vitæ infamiã adpersus. Deinde non servitutis iugo ignobilis, & ob hoc indignus disciplina hâc vel congressu eorum, qui hanc profitentur fuerit judicatus. Tertio si artu, si fortitudinis digna proferat documenta, & junioribus coævq; decertans peritiam pariter ac virtutem suã demonstraverit juventutis: Ac proficiens de Epheborum luctamine, perfectu jam viris & experienciã longã probatis congregari permissus fuerit præsentis examine seq; non solùm parem virtuti eorum assiduã colluctatione probaverit: Verum etiam frequenter inter hos quoq; Victoriæ palmam fuerit consecutus: Tùm demum ad agonis præclara certamina merebitur pervenire, in quibus non nisi victoribus tantum, & his qui multarum coronarum stipendiis decorati sunt facultas conceditur decertandi. Huc usq; ille. Non igitur statim & quasi illotis manibus ad hæc sacra certamina admittebantur. Sed pro agonas facere cogebantur, ad minimum per decem menses continuos, ante justum de coronã certamen, Faber L. 3. Ag. c. 11. & hoc tempore multa patiebantur abstinentiã, labore & castitate. Inde Horatius in Arte Poëtica:

*Qui cupit optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitq; puer, sudavit & alfit,
Abstinuit Venere & Vino.*

§. 20. Certabant autem nudi ex lege aut more Herculis, qui nudus: Sed ita ut pudor & Honor oculis servaretur: Non sine subligaculo igitur; qui mos corpus nudandi Olympiade XV. fuit introductus. Antea vero turpe habebatur apud omnes Græcos totum corpus in certaminibus nudare. Dion: Halic. Ant. Rom. L. 7. c. 67. De jaculatoribus tamen habetur, quod vestiti, ut & Discobolis, quod tunicat decerarent.

§. 21. Omnes deniq; certantes obstricti erant juramento, quod vellent leges Athleticas observare. Has leges regulasq; Amorum Leges nominare Majoribus placuit uti perhibet Faber 1. Ag. 21. Eustathius Amorem Mercurio & Herculi, sed honestum & gravem scilicet, in Gymnasiis adjunctum refert: Uni
qui-

quidem rationis, alteri roboris Præsidi: Quibus permixtis amor
& concordia gignitur.

§. 22. Et illi Athletæ qui exercendo sese contra morem
Agonisticum aliquid admisissent peccassentq; , castigabantur, ver-
beribusq; poenas dabant, ut Dio Chrysostronus docet. Non au-
tem virgâ tantum, sed etiam pecuniariâ multâ coercebantur, cum
in agonibus indecentius quid admissum foret. Ex quibus quic-
quid redigeretur, hoc maximâ ex parte honori Deorum ita com-
mittebatur, ut in ipsorum signa impensum olim ut plurimum
fuisse Pausanias aliquot locis demonstrat.

§. 23. Omnibusigitur ritè dispositis affidebant Agono-
thetæ, purpurâ amicti, sceptrum seu virgam tenentes. Hi ple-
runq; etiam Hellanodicarum vel Criticorum h. e. iudicum habe-
bant officium. Dico plerunq; non semper, quod patet ex Ætolo
Oxyla, qui primus Olympicorum ludorum iudex ab Hercule i-
psorum auctore & Agonotheta constitutus, justitiæ & pietatis er-
go. Strabo Libr. 8. Et Pausan. Eliacis.

§. 24. Quapropter haud mirum Hellanodicas Rabdu-
chos fuisse virgamq; gestasse, cum apud Athenienses omnium
iudicum insigne virga seu baculus fuerit, quæ Virga ab Homero
Sceptrum appellatur, simile quid ferè habet Camerarius Cent.
2. c. 21. hor. Sube. de duello duorum Hispanorum, cui præfens
Carolus V. ubi dicitur: *Primus omnium Cæsar adveniens suam ascen-
dit scenam, datq; est ei virgula deaurata, quâ in terram projectâ pugna
dirimebatur.* Priusquam veniam ad Coronationem; hunc mo-
rem adhuc nota, quod quisq; Athletarum in decertatione habue-
rit socium, qui eum adhortaretur.

§. 25. Ludis finitis ab Hellanodicis seu Athlotheris coro-
nabantur maximis solennitatibus Victores. Mensa præfens erat,
super qua Victoribus coronæ erant depositæ. Hanc Colores Phi-
diæ discipulus & in faciendo Jove Olympico adiutor formavit, ut
Libro 5. Pausanias ejus meminit. Coronati magnificè & hono-
rificè per stadium ducebantur, amicti floridâ & triumphali
veste.

§. 26. Et ut eò magis præmiis ad hæc Agonistica allicerent
juventutem, non in uno certamine unicum saltem, sed sæpius se-
cundum

cundum & tertium favore populi pro iis qui valenter & strenue, quamvis vincerentur, sese gessissent, quorumque merita præ cæteris post victorem antagonistis erant insignia, proponebantur. Is demum victus habebatur, quem unus, aut alter, aut etiam Tertius ita præcessisset in faciundo fortiter atque strenue, juxta morem legemque certaminis, ut postremus ipse relinqueretur. Aliquando etiam legitur de quarto præmio vel coronâ, ut ap. Plutarch. in Alcib. *Quamquam proprie is esset victor, qui cæteris omnibus ita præstiterat, ut prima sibi abstulisset præmia, quæ ipsa majora nominabantur ab Antiquis Romanis.* Fab. 3. Ag. 20.

§. 27. Hæ coronæ fiebant olim è malo, dein ex oleastro responso Apollinis non ex lauru. In Isthmiis pinus præmium victoriæ, post, *Apium aridum.* Nam viride *Apium* Nemæis pro præmio tributum constat. Pythiis quidam *Palmeam coronam* adjudicant. Ego sanè invenio palmam in ludis omnibus victoribus concessam.

§. 28. In tanto honore & existimatione Græcis hæ fuerunt coronæ, ut ne donationes regnorum hisce ipsis fuissent chariores. *Gloriosius judicabant in ludis istis vicisse, quam Romæ triumphasse.* Cic. L. 2. Tusc. n. 17. Ipse Rex Philippus Macedo, pro singulari fortuna putabat, cum in Olympicis coronaretur absens. Sanè maximum honorem fuisse exinde colligitur, quod muros non aliter ac in triumpho ante illos disjicerent. Vitruvius de Archite&: Libr. 9. *Nobilibus Athletis, qui Olympia, Pythia, Isthmia, Nemæa vicissent, Græcorum Majores ita magnos honores instituerunt, ut non modò in conventu stantes cum palmâ & coronâ ferant laudes, sed etiam cum revertuntur in suas Civitates, cum Victoriâ triumphantes quadrigis in mœnia & in Patrias invehantur, æquè Reip. perpetua vita constitutis vectigalibus fruantur.* Nomina eorum in publicum referebantur Commentarium, statuæ illis ponebantur, Victricia carmina illis exhibebantur, denique ignis non aliter ac principibus Romanis & eorum Prætorio Præfectis in publicis Solemnitatibus illis præferebatur. Quem morem ultimum Chrysostomus homil. 70. ad pop. Antioch: confirmat, ubi de ritu funerum sic loquitur: *Quid enim ardentes quæso Lampades sibi volunt? Nonne tanquam Athletas eos comitamur.* Taceam de maximis privilegiis immunitatibusque.

§. 29. Pos-

§. 29. Possem hinc etiam loqui de honoribus ipsis equis Olympicis exhibitis, qui uno nomine ἀθλοφόροι dicebantur. Verum hoc consulto remitto ad disputationem quam meditor bono cum Deo ad Tit. G. Th. de Equis Curulibus.

§. 30. Accingam nunc tenuitatem meam ad proponendum Athleticam, quo tempore Ea à Græcis ad Romanos pervenerit. Datifacere ludi Gymnici Romæ primum in Ædilitate Æmilii Scauri ut Valerius Maximus Libr. 2. cap. 8. auctor est, ubi *Athletarum, ait, certamen à M. Scauri tractum est magnificentiâ: Cum longè antea anno quo Tarquinius Priscus regnare cœpit designatus fuerit locus, teste Livio Dec. 1. Libr. 1. dein Q. Sulpitio & Sp. Largio Coss. festum diem cum processione seu pompâ sacrificiis ludis ex voto A. Postumii Dictatoris indictum & exactum narrat Dionys. Halic. Libr. 7. Ubi post equorum agitadores Athletæ qui Gymnicis agonibus decertabant minimè prætermittuntur. Per hunc Dionysii locum Livius Dec. 4. L. 9. castigatur qui dicit: *Apparatos deinde ludos M. Fulvius quos voverat Ætolico bello, fecit. Multi artifices ex Græciâ venerant honoris ejus causâ. Athletarum quoque certamen tum primò Romanis spectaculo fuit. Notantur etiam nomina Livii L. 2. Dec. 1. Servium enim Sulpitium & T. Largium nominat. Sed accedimus Dionysio. Sulpitio etiam Perico & Licinio Stolone Coss. ludi Scenici nova res bellicoso populo (nam circè modò spectaculum fuerat) inter alia cœlestis iræ placamina instituti leguntur. Liv. Dec. 1. Libr. 7.**

§. 31. Multa adhuc habeo loca, quæ confirmant Athleticarum in Romana Rep. ludos. Historia nihil certi de origine ludorum definit, ut ex §. sup. videndum. Si opinioni locus quidam esse potest, autumo eorum rudimenta statim cum Græcis (quos Romanorum esse Patres statuo) in Italiam venisse: nempe cum Theffalis, Pelasgis, Arcadiis, cum Evandro, Hercule & Trojanis. Sed tenuia erant propter tennem in tenui statu religionem. Crescente verò statu illorum crescebat etiam magnificentia religionis & per consequentiam ludorum, qui ad religionem pertinebant. Quod imprimis accidit post devictos Græcos. Noto tamen eos non fuisse ordinarios sed extraordinarios. Scilicet ante Imperatorum tempora spectacula Athleticarum non fuere in Urbe ordinata. Sed si is o-

E

pus

certò Principes Medicorum illam laudare satis. Galenus se in-
finitos propè imbecilles ad bonum habitum revocasse, & in u-
meros alios, ne in morbos laborentur, solâ Gymnasticâ conservas-
se gloriatur. Quoad publicum finem, scilicet illam remove orium
in propatulo est. Plautus Bacchid. Act. 3. Sc. 3. Veterum circa Gy-
mnasticam ad removendum otium prudentiam sic dicens laudat:

*Ibi cursu, luctando, bastâ, discò, pugillatu, pilâ,
Saliendo se exercebant magis, quàm scorto aut Svaviis.*

§. 47. An verò hæc ludicra armorum & præsertim gladii
exercitatio conferat ad bellica munia, disquirendum. Hic ista-
tim reclamantem habeo Michel de Montaigne an livr. 2. ch. 3.
Quid innotat planè artem gladiatoriam, putatque utilem illam
quidem esse ad finem privatum (quem falsò ibi facit duellum)
minimè gentium ad Publicum. Vultq; suam Sententiam firmare
pronunciato Lachetis, penes Platonem in Lachete Dialogo, qui
expressè sic dicit: *Quasi enim dedit à operâ nullus unquam in bello illustris
evasit eorum, qui his ludis incubu- runt; Quamvis in cæteris omnibus pro-
ficiant maximè qui se frequenter exercent, sol tamen hi, præter cæteros
ad hoc voti impotes sunt; usq; adeò infortunati videntur.* Sed ad hunc
refutandum sufficit primò propria confessio an livr. 1. de ses Es-
says, ubi in hunc modum, de institutione nobilis adolescentis,
verba facit: *Les jeux mêmes & les exercices seront une bonne partie de
l'estude: La course, la lucte, la Musique, la danse, la chasse, le manie-
ment des chevaux & des armes. Je veux que la bienséance extérieure se
façonne quant & quant l'ame. Ce n'est pas une ame, ce n'est pas un corps
qu'on dresse: C'est un homme, il n'en faut pas faire à deux. Et comme
dit Platon, il ne faut pas les dresser, l'un sans l'autre, mais les conduire
également, comme une couple de chevaux, attelés à même timon. Et
l'ouir, ne semble il pas prestèr plus de temps & de sollicitude aux exercices
du corps: Et estimer que l'esprit s'en exerce quant & quant, & non au
contraire.*

§. 48. Imò in promptu ratio, quod hæc exercitatio faciat
ad fortitudinem & robur corporis, primò propter motum: Quia
omnis motio, secundum Medicorum placita, calorem nativum
promotorem fortitudinis, excitat. Deinde propter laborum pa-
tientiam

patientiam in bellicis operibus maximè necessariam, ubi è contra-
rio οἱ ἀγύμναστοι τῶν ἀνθρώπων διὰ πέντος κοπιῶσι πόνυ i.e. In exer-
citati homines ab omni labore fatigantur ait Hippocrates Libr. 2. de
Dieta. Quo illa etiam verba ex Hellenodicarum admonitione
ad Athletas Olymp cum certamen inituros pertinebant: εἰ πεπό-
νηται ὑμῖν ἐπιζήως τῆ ἐς Ὀλυμπίαν ἐλθεῖν. Et laborum patientiã
qui miles fuere insignes, etiam Victoris fuere insignes. Victores
Romani tales habebant milites, de quibus Plutarhus in Mario
tradidit: Eos sic fuisse laboribus et otio factosq; (ἀγυμναστὸν uno verbo)
ut nec sudantem nec suspirantem quenquam cernebas, idq; in diurnã illã
pugna cum Cimbris magno aestu & acris concursu Q. Catulum notasse. Ter-
tiò propter abstinentiam, ut & jejunium Athletarum, de quo Ba-
sil. 1. Homil. de jejun. & Paulini epist. 2. ad Severum de castitate,
loci.

§. 49. Quis igitur non videt inter milites & Athletas ob-
dictas rationes maximam intercedere similitudinem. Quamo-
brem & à Platone milites Athletæ bellici sive militares nuncupa-
bantur, ut patet è Tertio de Rep. libro. Platonem imitatus Po-
lybius Libr. 1. f. 3. qui Romanis militibus propterea nomen
Athletarum & quidem veterum tribuit.

§. 50. Si hisce omnibus acquiescere nolles, possem adhuc
ex Mercurial. Libr. 2. de re Gymn. afferre Athletas etiam aliquo
onere ferundo corporis exercendi gratiã antiquitus fuisse occupa-
tos. In quanto studio verò Romanis fuerit militem in onere fe-
rundo exercere, cuiq; patet clarissimè, ex Clarissimi Lipsii Libro
de Milit. Rom.

§. 51. Cursum quoque primum illud Græcæ Athleticæ
exercitium ejusq; utilitates non parum laudat Vegetius Libr. 1. de
re milit. Illo exercitatus miles majori impetu in hostem fertur, loca oportu-
na celeriter occupat, vel adversariis idem facere volentibus, præoccupare
discit, ad explorandum alacriter pergit alacrius redit, fugientium ter-
ga facilius comprehendit, & qui adhuc ususunt alii. Achilles ipse quan-
doq; cum militibus ad metam cucurrit. Cursus porro utilitatem
militibus sic commendat L. Heisen in Aulic. Polit. Libr. 1. c. 52.
Soldaten sollen im Lauffen geübet seyn / nicht auß der
Schlacht

etiam virtutemq; omnem bellicam, egregiis militibus pro Rep. de-
pugatoris maximè necessariam erigi atq; incrementum accipere.

§. 39. Pergit lex nostra his verbis : *Coronæ quoq; non minus
tribus certaminibus Sacri meriti coronati.* Aliqui putant Athletas olim
fuisse consecutos privilegia immunitatis, acceptâ vel primâ solum
coronâ. Ex Ulpiani verbis id volunt colligere, ubi dicitur l. 6.
§. 13. *Athletæ ff. de excus. tut. Athletæ habent à tutelâ excusationem,
sed qui Sacris certaminibus sunt coronati.* Ubi nulla numeri ternari-
ri fit mentio.

§. 40. Ego è contra cum Fabro puto vix etiam olim nisi
trisolympionicis immunitatis privilegia concessa fuisse. Opinio-
nem nostram firmamus Clausulâ hujus Rescripti, ubi notanter di-
citur : *Tribui solet vacatio.* Nec enim jus induci novum, sed ve-
tus quod obrinnisset antea, recitari atq; declarari significat.

§. 41. Hoc attamen novum videtur, quando dicitur : *In
quibus vel semel Romæ seu antiquæ Græciæ ;* Cum forsitan antea res co-
ronæ, ubicunq; etiam locorum in Sacris certaminibus consecu-
tæ accessum facerent ad Privilegium. Jam verò necessariò ad
minimum semel Romæ vel in Antiquâ Græciâ vincendum erat,
forsitan propterea quod ex loci ritu ac instituto rigidior ibi mori
Athletæ indagatio, roboris judicatio subtilior, toriusq; juris A-
gonistici ab Athleta observari approbatio sanctior esse videretur.

§. 42. Non possum hîc prætermittere quid intelligatur
per antiquam Græciam. Quidam dicunt Italiam, quæ à Cice-
rone Magna 5. Tusc. qv. & Major ab Ovid. init. Libri 4. Fasti
nuncupatur :

Itala nam tellus Græcia major erat.

Hanc Cujacius ad h. r. intelligit. Non fontica autem profert
argumenta. Ego rationibus Utriusq; Plinii moveor ut Achajam
intelligendam esse statuam. Locus Plinii Junioris Libr. 8. epist.
24. ad Maximum, fol. 267. *Alexius Libr. 4. N. H. cap. 5. In hac
provincia, inquit, Elis, delubro Jovis Olymp. & ludorum claritate celebris.
Item Isthmi pars altera, cum delubro Neptuni, quinquennialibus incluto lu-
dis. Hæc dicitur Græcia antiqua.* Nec frustra apud Poëtas stadi-
um Achaicum & currus Achaicus occurrit. Superpondium addit
Corn. Tacitus Libr. 15. annal. ibi : *Acriore indies cupidine agebatur*
Nero

Nero, promiscuas Scenas frequentandi. Non tamen Romae incipere Scenas ausus, Neapolim quasi Graecam urbem delegit, inde initium fore, ut transgressurus in Achajam insignesq; & antiquitus Sacras Coronas adeptus, majore fama studia civium alliceret. Et Julianus Imperator etiam eam dixit antiquam Graeciam in epist. pro Argivis.

§. 43. Tandem dicitur *emulus non corruptus*; quod videtur esse superfluum. Nam paulò ante dixerat *merito coronati*. Sed ad meliorem Legis perceptionem hoc additum. Prius generalis removeat vitia, posterius speciale, ne commoda Reip. publica sub umbratili suffragiorum pactione lacerentur.

§. 44. Reverentiam hactenus Athleticae, quam Graeca Romanaq; Virtus illi exhibuit, Instravi. Potuissim ex prioribus Monarchiis idem demonstrare per Chaldaeorum in sagittando peritiam; Per Persarum peditum. & eorum circa rem equestrem curam. Et enim diviserant omnes aetates in quatuor classes, ubi in secundâ juvenes exercitiis, praeludiis bellicis, & Venationibus dicabantur sed in Volumina excreverat labor.

§. 45. Id igitur praetermitto & saltem examino, an jure fecerint, & an finem, quem desiderabant illis, potuerint assequi. Finis sanè erat optimus, & ille tam *Publicus*, quam *Privatus*. *Publicus* intendebat removeere otium (: quò nihil Reip. Salubrius :) à juventute, illamq; laboribus ad obeunda bellica munia assuefacere & aptam reddere. Plato Libr. 7. de ll. hunc esse finem Athleticae existimavit, ut rei militari subserviat. Et verò Gymnici Agonis laudes Dionys. Halic. in arte regi *ταμνυεινων* f. 34. ex eò deduci non injuriâ posse judicavit, quod genus istud exercitationis ad virtutem bellicam magnopere conducit. *Privatus* finis erat, ut exinde robur, bona valetudo & corporis *ευγενεια* h. e. elegans conformatio, & genus decori acquirantur. Hinc perpulchrè Terentius introducit Parmenionem laudantem simulatum Eunuchum: *Fac, inquit, periculum in literis, fac in Palaestra, in Musicis: Quae liberum scire aequum est adolescentem.*

§. 46. Quod verò Gymnastica corporis exercitia membris decoram conformationem & suavem exinde actionum harmoniam & civilitatem infundant, nemo nisi juratus & insensatus Gymnasticae, Civilitatisq; hostis negare potest. Hac *ευγενεια* corporis quoq; in pueris vegeta senectutis fundamentum est. Ne sciunt

pus erat evocabantur Græciâ Romam, usq; dum sub Imperatori-
bus, præcipuè sub Nerone statum haberent locum, fieretq; eorum
exercitium ordinarium. Cui Romani post Græcos magna pri-
vilegia adjungebant, quæ Augustus conservavit & ampliavit: Sveton.
in ejus vitâ cap. 45. Ille enim Imperator Spectaculorum & assiduâ itate
& varietate atq; magnificentiâ omnes antecessit, ut habet in it. cap. 43.
loc. scit. Quisq; nulli Græco certamini interfuit, quo non pro merito quæ magis
certantium honoraverit. cap. 45. Et pluribus locis ff. dicitur de
Athletis, quod illis tribui soleat civilium munerum vacatio: ex-
cusationemque à Tutelâ habeant. Quemadmodum in gratiam libe-
ralium Artium Professoribus concessa est immunitas, ita etiam Athletis, quæ
non mercedis, sed virtutis formandæ & ostentandæ causa in palastrâ pugna-
bant & se & alios exercebant. Perez. ad C. h. t. n. 1. præcipuè qui
Sacris certaminibus coronati sunt.

§. 32. Nec potes objicere hanc artem esse ludicram. Sabi-
nus quippe & Cassius responderunt, Athletas omninò artem ludi-
cram non facere. Virtutis enim gratiâ hoc facere & generaliter ita o-
mnes opinantur. Ulpianus l. aut damnum §. q. vicinâ; ff. de pœnis
sic inq. uens consentit: sic etiam è pugilibus institutos quo piam, quæ
sponte scilicet virtutis & honoris ergo huic artificio se dederunt, alios ei la-
bori ad populi voluptatem suamq; pœnam damnatione judicum fuisse nuncu-
patis. Hinc magni habebatur penes Romanos officium designa-
torum, quos Græci *βουλευτῆς* vocant. Sanè locus iste à Principe
hodiè non pro modico beneficio datur.

§. 33. Ipsa Reip. numina Scipio, Lælius, ejusq; Gener
Scævola Augur etiam perfectâ ætate sese pilâ exercuerunt. Hos
fecuti P. Valerius Consul, Pompejus, Trajanus, Hadrianns, de
quo sic legitur in Spartiano: *Equitavit ambulavitq; plurimum, armisq;
& p. o. se semper exercuit.* Item in Vopisci Aureliano: *Nullum
prætermisit diem, quamvis festum, quamvis vacantem quò non se pilo &
sagittis cæterisq; armorum exerceret officiis.*

§. 34. Parentes quidam ipsi liberos suos docebant, ut Ca-
to Priscus, apud Plurarchum, filium suum prævit, & docuit ipse non
solum jaculari aut armis depugnare, & equitare sed & pugillatum exer-
cere. De Mario Consule e. ff. lene, rursus Plurarchus, tamen fili-
um ut rectè institueret quoridiè cum lectissimis juvenibus in campum educa-
bat.

bat, varia corporis exercitia proponbat, ut armis asvesceret, ut corpori robur & agilitatem conciliaret.

§. 35. Horum exemplis nō fallor moti quidam summi Imperatores, dico Valens, Gratianus & Valentianus, ut intermissum certamen Gymnicum Carthagine restitui voluerint. Video id ex Epistolā ad Hesperium Africae Proconsulem, in hanc rem missā, ejus verba Justinianus noster in Cod. suo exhibet: *Non invidemus sed potius cohortamur, amplectenda felicitis populi studia, Gymnici ut agoris spectacula reformentur.* Idem fecere Diocletianus & Maximianus. Cum Praeses Provinciae impensas quae in certaminis editione erogabantur ad refectionem murorum transtulisset, expressè rescripsit: *Solenne certaminis spectaculum post restitutam murorum fabricam juxta veteris consuetudinis legem celebrabitur l. un. C. de exp. publ. lud.*

§. 36. Quia verò magni momenti erat privilegium de Vacatione munerum Athletis concessum, ideoq; cautè etiam procedebant. Et quamvis in nostro Rescripto habeatur vocabulum *Athletae*, credibile tamen est, id non explicandum esse, in suā latitudine, quatenus comprehendat quoslibet ludorum Sacrorum Agonistas h. e. non Gymnicorum modò qui in Palæstris Xystis & stadiis exhibebantur, de quibus apud Xenophontem, Sed Musicorum quoque five scenicorum: Verùm de solis Gymnicorum Agonistis, ut Pollux etiam hoc vocabulum *Athletae* ad Gymnicos proprie spectare admonet. Quamvis Plato libr. 6. de ll. illud etiam ad Musicos referat.

§. 37. Cupis rationem. Faber Libr. 1. Ag. 3. dat pulcherrimam, cur adeò coarctanda sit hæc nominalis explicatio, quia *non expedit Reip. multis competere Rescriptum immunitatis.* Et omnes Scenici homines legibus Romanis ab omni honore pelluntur, licet stipe aut coronis Scenicis donati. Imò absurdum foret ad hos honorem privilegii & immunitatis extendere, cum ne ipsos quidem tum temporis Poetas ullā immunitatis prærogativā juvari Philippus Imperator scripserit l. 3. C. de Prof. & Med:

§. 38. Cautè omninò procedebant, dum adderent, si per omnem ætatem certassent. Nempe qui exercitationem istam Athleticam tam diu sustinuerit, viriliterque ac strenuè ipsā sit perfunctus, hujus non modò corpus sed animum quoque ad patientiam

Schlacht zulauffen/ sondern Berg auff und ab / und
auff der ebene und im Felde den Feind zuverfolgen/
oder Schlangenweiß zuverführen / oder sich selbst
vorn Schuß zusichern. Desgleichen Sturm zu
lauffen/einen Kerl einzuhohlen/ und sonst. etc.

§. 52. Nec obstat quod saepius legatur de Athletis sagina-
tis. Nam intelligendum necesse hoc fuisse propter diurnam
& continuam exercitationem, quia ipsius neglectu plurimi na-
turale ipsum robur amisissent.

§. 53. Tandem confert ad fortitudinem bellicam propter
peritiam armorum. Ex peritia verò armorum fortitudinem ad-
juvari argumento est militaris fortitudo, quæ secundum Aristo-
telem Libr. 8. Ethic. cap. 8. ex peritiâ nascitur. Hæc erat ratio
cur Hieronice Spartano Regi depugnato erant proximi. Fab.
L. 2. Ag. c. 16. Notanter dixi conferre ad fortitudinem.
Longè enim aliud est conferre, aliud sufficere ad habitum acqui-
rendum. Igitur requiro imprimis hominem, suapte naturâ non
timidissimum.

§. 54. Experientia insimul testatur, Gladiatoriam non
adversari cum reliquis armorum exercitationibus ludicris forti-
tudini, ut putavit Laches. Penes Livium L. 28. Corbis usu ar-
morum & astu facilè stolidas vires minoris superavit. Et Scipio
Claramontius suppeditat se vidisse Viros certaminum hujusmodi
peritissimos, animositate insignes. Sylvius Piccolomineus celeberrimus
totâ Italiâ vir, qui peritiâ hac certandi insignis, fuit fortis admo-
dum, etiam ex pluribus duellis veris non umbratilibus gloriam reportavit;
Sed in publicis quoque bellis militari, nedum, sed imperatoriâ quoque laude
floruit. Pandolphus Spranius Civis noster ex nobili familiâ stabili qua-
dam animositate fuit clarus, inque periculis ac multis pugnis specimen præ-
clare virtutis exhibuit. Erat idem certandi ac digladiandi peritissimus.

§. 55. Nec obstat quod vulgò dicatur, Magistros ejus artis
quos in eâ quamplurimam profecerunt, ignavos esse ac timidos, si
in veram pugnam veraque pericula inciderint. Respondendum
hinc cum Saavedrâ Symb. Pol. 1. Nascitur animus fortis, non arte pa-
ratur. Sic nunquam hæc ars, quando cadit in hominem naturâ
timi-

timidam illi totaliter infundere animositatem potest. Est ea sal-
tim medium excitandi & ad perfectionem deducendi latentem a-
nimositatem. *Altera verò & principalis ratio est, quod hujus ar-*
tis Magistri ut plurimum propter informationem, in quâ adver-
sari vitia proponunt & suo corpore representant, paulatim ta-
lem malum habitum sibi ipsis acquirant, qui eis deinde in veris
pugnis quam maximè obest, ut ipsi sapius peccent contra regu-
las, quas discipulis suis tradunt. Hinc per experientiam in pro-
verbium quasi abiit: Rarò Magistri & informatores hujus artis in
pugnis obtrinent. Accedit & hoc, quod fluit ex superioribus, nem-
pe cum Magistri hujus artis id sciant, quod rarissimè, & fermè
numquam sese exercitent (idque idèd ne Discipuli hoc videntes
per ignorantiam adscribant arti commissa Magistri vitia,) & sic
penitus in exercitari evadant, ut ita facilè ab aliis vincantur. Quan-
doque etiam aliqui videntur timidi, qui id tamen revera non
sunt, & quibus cautum providumq; pectus. Vera fortitudo
semper debet habere cognitionem periculi. Exinde sequitur
bardos haud esse fortes, qui nesciunt an gladius interficere possit.

§. 56. Hic non incommodè indago rationem, *cur Gymna-*
stica corporis & in eâ gladiatoria tantùm hodie sordeat & fermè in-
famis audiat? Hæc mihi videtur probabilis, quia communiter
caculæ & levisissimi homines, cum nihil solidi unquam in juven-
tute, quo vitam tolerare possent, addiderint, illam exerceant.
Hi per transennam visâ quadam ejus umbrâ, statim propter otio-
sam vitam, quam per illam acquirere autumant, eam profiteri
præsumunt, tamq; sæpè numero miserabili tractant, ut dolo-
res cieant illis, qui hujus rei fundamentum nôrunt. Officiarum
non artium Athleticarum dicantur Magistri. *Saginat* venantur
non veram antiquorum virtutem. Eleganter de illis verèqve
dici potest *vivunt in Saginâ* in illamq; virtuosos detrudere tentant.
Propertius quippe *nomine Sagina ludum gladiatorium intelligit, a-*
pudq; Cornelium Tacitum hoc invenio in Sensu composuo l. 2.
An. Singulis ibi militibus Vitellius paratos cibos ut gladiatoriam Sa-
ginam dividebat. Relegandi omnino essent ad priorum tempo-
rum Athletas, solitos coricis siccis, caseisq; recentibus vesci, ut est
apud Laertium. Phavorinus & Plinius l. 23. c. 7. hordeo veteri

rāse eos referunt fabis & Prisanā Galenus l. r. de alim.
facult.

§. 57. Omnino cum constet Exercitiorum excellentia & utilitas, expediret Reipubl. tales ignavos fucos arce. Præcipue Gallos quosdam, qui, nihil virtutis habentes, nostram Nobilitatis juventutem corrumpunt. Non loquor hic de probis. Virtutem enim in quacunq; natione veneror atq; amplector. Sed saltem de improbis, qui Gallicō sub nomine, suas nequitas & ignorantiam nobis instillant, atq; charissimo pretio divendunt. Publica id autoritate deberet fieri, Gymnasticaq; doctrina viri, moribus & virtutum splendore præditis, esset committenda, præcipue verò in Academiis. Sed hoc vix sperandum. Ratio difficultatis in eo sita quod ad solidè illam addiscendam multi sumptus requirantur, nemoq; moratus cordatusq; hodie reperitur, qui artem quæ tam malè audit (quamvis immeritò) sibi comparare cupiat.

§. 58. Dico in Academiis, ubi mihi gravis vis oritur: *An in Academiis Exercitia hæc Gymnastica sint toleranda?* Hic quorundam objurgationes, & excandescentiam audio, quæ contra meam affirmativam assertionem faciunt. Clamitant illam radicè tollendam esse, quia gravissimorum sæpe facinorum & peccatorum fuerit causa. Sed huic objectioni facilè ire possum obviam; Respondendo: pe inde ut cibo & potui Epicuri eismus inde proveniens acceptus potest referri; Sic etiam Gladiatoria homicidium vel injuria per gladium commissa adscribitur, Nonne vident hanc causam venire nomine per accidens & esse præter finem Gladiatoria. Concedam illis, proscribant hanc artem ex Academiis, sequentur proscripã artẽ etiam rixæ? Magni mihi erunt silentio hominum tanto, tam diversis capitibus, constantiam, numero, id præstare satagent. Ego sanè puto millena homicidia & plura adhuc fore perpetranda, si tollere ut hæc ars. Incauti ruituri essent in ferrum, cum nescirent quomodo corpus sit defendendum, quam defensionem non solum natura ut sit in offensione, sed præcipue ars suppeditat. Nonne turpe tunc esset gladium portare, eum autem evaginare non posse, turpissimum, eò uti pro corporis defensione non valere?

§. 59.

§. 59. Instabunt forsan. Cum gladiatoria etiam usus
gladii removendus & ille Studiosorum lateribus abjudicandus
est. Exinde tamen non sequitur: Ego Athletica ex Academiis
est proscribenda. Illius enim finis non celebrare duella, sed in
summo vitae discrimine se scire defendere. Et quicumque legiti-
mam suam defensionem non procurat, peccat contra DEUM,
contra jus naturale, contra rempubl. contraque se ipsam. Verum
enim vero curaandum ne fiant *εργα* quae *παισεια* esse debent. Vos
includi hujus Senatus Academici Patres exinde paternam prudenti-
am cura de honestis corporis exercitiis nobis fecistis otium. Divi Electores
id confirmantes laudant, quia laudant, quod bonum Reip. est &
utile.

§. 61. Vellem hoc confirmare propter peregrinationum
utilitates. Sed haud opus. Tu hic praeponderas Illustris Secken-
dorff. Tua sententia super hoc negotio est decisiva, omnesque
ignorantiae nebes discutit. Magnificendus Seneca. Magni-
ficiendus Politico, cum Polybio, Tacitus, cuuctis superat
Tua prudentia, Tua doctrina. Sic loqueris aureo mehercule in libro
des Teutschen Fürsten Staats P. 2. p. m. 231. Sechstens:
wird auch Anstalt gemacht / daß zu anständigen und ehrlichen
Leibesübungen auch zu Erlernung frembder Sprachen auff
denen Universitäten / oder auch wohl auff Gymnasiis Fechts
und Tanz-Meister / Bereiter / Französisch und Italianische
Sprachen-Meister / Lautenisten / Fürschneider und derglei-
chen um leidliche Belohnung zu haben seyn.

§. 61. Senecam hic imitatur Autor, qui sic collaudat Ro-
manorum circa Gymnastica curam. *Juventutem Majores nostri
rectam exercuerunt, hastilia jacere, sudem torquere, equum agita-
re, arma tractare.* Talia enim exercitia verè conferunt ad virtu-
tes bellicas. Spartani suam juventutem ad Eurotam fluvium la-
boribus & exercitiis ferè quotidianis ad functiones militares pra-
colebant. Et hoc solo medio per D. annos Graeciae principatum
tenuerunt vid. Plutarch. in vit. Lac: & Lycurgi.

§. 62. Nobis hoc ut antiquum sorder, cum absq; sudore
vix paretur. Concedimus potius hunc laborem Turcis, quorum

Regulæ Statûs quibusdam videntur invincibiles. Hi sunt qui adhuc veram Romanorum Græcorumq; Gymnasticam possident, ex illâq; tantum terrarum accrementum sentiunt. Hi sunt, qui ut veteres huic tam magnifica exstruunt palatia, in quibus inexhaustum illorum robur, viresq; rei bellicæ tantâ cum curâ aluntur, educantur, asservantur. Tolle illa seminaria, & brevi videbis univ. sum imperium concidere, quod nullo alio post leges quasdam nititur fundamento nisi armorum exercitio solo. Non quidem possum ire inficias, duplicem fuisse antiquorum Gymnasticam, aliam scil. corporis, aliam animi, è quibus primam saltem, eamq;ve bellicam, sibi fecere propriam. Et quidem sufficientissimè. Nam arma sufficientia sunt ad conservandum illorum statum; Imperium sic paratum aliis artibus retineri non potest. Spernant, uti fertur, studia humaniora, & quidem benè faciunt, quia situs terræ id postulat, ut & Turcarum natura. Cum enim sub Climate calido vivant, illis tantam fortitudinem natura non est largita quàm Septentrionalibus. Asserit hoc Aristoteles 7. Politic. 7. & L. 6. c. 1. Qui loca fervida incolunt timidos esse, qui gelida fortes. Et certissimè constat, studia in abjecto & timido pectore majorem timiditatem producere. Aristoteles iterum hoc affirmat, dicens: Studia hominem reddunt Melancholicum & enervant vires, præcipuè verò speculativa. Quam verò militari contraria sit Melancholia, nemo ignorat. Gothi mihi exinde placeant, qui cum vellent maximum numerum librorum Græcorum igne abolere, disvasit unus quasi instrumenta essent Servitutis, per quæ homines redderentur viles.

§. 63. In hac opinione Cato etiam fuit. Unde cum videret tres Oratores excellentes Romam qui venerant, autoribus verbis erat Senatui ut illos pelleret: *Tunc incipient Romani perdere regnum cum Græcis literis dabunt operam.* Hoc est etiam quod taxat Romanus ille Marius, sic pro concione verba faciens: *Parum mihi placeant illæ literæ, quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt.* Noli mirari, quod dicat ad virtutem. Nihil aliud, hinc puto intelligi posse quàm bellicositas, quæ κατ' ἐξοχήν virtus dicebatur. Sic ap. Gentiles autores τῆ ἀρετῆς i. e. virtute gens gente præstare dicimus. Non ob temperantiam vel fidelitatem, vel pietatem.

pleratem vel aliam quampiam moralium virtutum: Sed ob ani-
mi fortitudinem in certaminibus manuumque promptitudinem.
Hinc illud Ciceronis pro Muræ. Rei militaris Virtus præstat o-
mnibus. Et paulò post: Summa dignitas est in iis qui militari
laude antecellunt. Cluverius p. 100. Plutarchus quidem monet
puerum ingenium disciplinas *Encyclias* debere audire & inspicere,
sed velut intranscursu addiscere & degustare. Philosophiam ve-
rò seriò colere, & in eam multum temporis ac laboris ponere.
Encyclias autem intelligere videtur artes reliquas præter Philosophiam
moralem, sub quâ Ethica, Oeconomica, Politica, Jurisprudencia & Hi-
storica. Huic tamen Philosophiæ nomen κατ' ἐξοχήν, id quod non infre-
quens, assignat. Heider. Syst. Philoj. Pol. c. 1. p. 146.

§. 64. Quæris rationem cur studia enervent, hanc do, pro-
pter quietem id evenire, quæ laxat & infrigidat corpora, utque
supra dixi ex Aristotele, Melancholicum habitum causatur,
adversantem fortitudini. Claramontius idem sentit Libr. 3. de
cogn. lat. aff. c. 10. §. 1. *Philosophia pro tenore qui in bellicis periculis
requiritur amplius quam par est, remittit animum.*

§. 65. Dixi superius de speculativis hoc intelligendum es-
se. Nam studia Historiarum e. g. de gloriâ supra modum inflam-
mant animum, ut quis ex earum lectione gloriæ cupidus evadat.
Miror exinde πολιτικώτατον Sinarum ingenium, de quibus ita
Kirch. in Chin. Ill. p. 6. p. m. 169. *Literati aliam scientiam non se-
crantur nisi Politico moralem; De Scholasticis & speculativis disciplinis ne-
quid sint nominis norunt.* Puto illos ead. de causâ hanc Philo-
sophiam desuetudini dedicâsse.

§. 66. Nostræ nationi præjudicare id non potest, qui natu-
râ sumus fortes, ideoque bene studiis illum calorem possumus tem-
perare. Naturâ inquam sumus fortes, nisi planè mutetur in se-
gnitiam fortitudo per educationis vitium, id quod fit sæpissimè ut
queritandum sit: Nostri dum ad studia & arma nati utrumque fer-
mè negligunt. Reperiuntur tamen adhuc aliqui, qui fortunatis-
simè utramque Gymnasticam tam corporis, quam animi conne-
ctunt.

§. 67. Maner ergo firmum omnino, usum Gymnasticæ &
Gladiatoriæ in Academiis necessariò esse retinendam, illumque

omnibus Studiosis, præprimis Gymnastica bellica Nobilitati nostræ, concedendum esse: Illis propter Sanitatem & vigorem: Hæc propter sanitatem, laborum allevationem & promovendam generositatē. Qui par est, quod habet Alsted. Encycl. l. 3 §. 13. *Mediocria exercitia conveniunt illis qui literarum studiis ex professo sunt addicti. Quod attinet ad Nobiles Juvenes, omnesq; illos qui ad arma sunt nati & destinati, magnum est operæ pretium, ut asperioribus exercitiis maturè advescant, puta jaculandis telis & sagittis, cursui, pugnis ludieris, equorum agitationi & similibus.*

§. 68. Superius duplicem statui gladiatoriam: *Cæsam & Punctam*, ut videam quæ nam præ alterâ emineat, operæ erit pretium. Punctum ferire maximè valebat apud Romanos de quibus Polybius: *At Romani non cæsam sed punctum, rectis gladiis utentes, mucrone ad hanc rem efficaci ferientes in pectora & facies, plerosq; interfecerunt.* Et utilitas hujus rei Vegetius annotat l. 1. c. 12. *Non cæsam, inquit, sed punctum Tyrones ferire discebant: Nam cæsam pugnantem non tam facile vicere Romani, sed etiam derisere. Cum enim cæsa quovis impetu veniat, non frequenter interficit, cum & armis vitæ defendantur & ossibus. At contra Puncta duas uncias adacta mortalis est. Deinde dum cæsa infertur brachium dextrum latusq; nudatur. Puncta autem tecto corpore infertur, & adversarium sauciat antequam videat.* Gumpel-Zaimerus p. m. 242. de Exerc. Acad. sic judicat: *Punctam cæse præferrem si vitæ nostræ periculum adversarii deletionem speraret: & paulò post: Cæsa cum tantum in Academiis frequentetur, nec tamen & in his semper; Puncta autem extra Academiis, ego autor sum cuivis, ut non tantum illam quam hanc addiscat.* Idem sentit Salvator Fabris (qui fuit Nobilis Italus & supremus Eques Ordinis septem Cordium Regis Daniarum Christiani IV. Militiæ Præfectus, Miles strenuus & ob id Charissimus Regi, & in præliis semper à latere:) In suâ arte Gladiatoria. Conscripserat eam in honorem Regis, & illius jussu, ut in Præf. videre est Ejus verba quæ ex Italico in Latinum transtuli cap. 7. Part. 1 demonstrant parum prodesse Cæsam contra Punctam, tam ex ratione duplicis Tempo, & per consequentiam tarditatis, quam brevitatis, majoris confusionis majorumq; virium quæ requiruntur & adhibenda in cæsâ. Non tamen planè improbat, sed paulò post addit: *Quamvis utrumvis necessarium sit. Pulcherrimè quoq; demonstrat*

monstrat, quomodo semper puncta praevaleat, quando solus cum solo & haud cataphractato concreditur. Quando verò cum cataphractatis ut & quando cum multis res est, putat jam unum jam alterum modum Gladiatoriæ adhiberi posse, quia Cæsa magis confundit, & unica cæsa pluresictus evirari possunt.

§. 69. Sunt verò plures modi punctim feriendi. Vel enim solo gladio utimur, vel gladio adjungimus *sinistrâ manu parvulum clypeum*, vel *pugionem* vel etiam *Sagulum*. Qui ultimus modus non novus est, sed tempore Cæsarum jamjam apud Romanos in usu. Sic ipse loquitur: *Sinistrâ sagulos involvunt, gladiosq; destringunt*. Gallis hic modus dicitur: combattre a l'espee & la cappe. Et si rectè conji- tio hic modus ad analogiam Retiariorum vel laqueariorum, de quibus supra actum, introductus fuit. Prior mo- omni- nino est optimus ut videre est in laudato Salvatoris Fabri l. c. Cui consentit Gallus quidam René François, aliàs quidem parvi pretii, hic tamen præter consuetudinem probus: Du tirage des armes. §. 13. *Qui, scait bien manier l'espee n' a guere affaire de poignard pour parer aux coups Car du fort il prend le foible, c'est à dire, il reçoit la pointe de l'espee de son ennemy sur le fort de la sienne, & la fait voler en l'air & la rompt, ou au moins eschive le coup Un des grands Secrets, c'est, de scavoir bien mesnager, le fort de son espee, c'est une invention d'un brave Maistre du jeu des armes.*

§. 70. Alios adhuc modos recenset dictus Salvator, quos examinat, suamq; ex Mathematicis fundamentis deinde inventionem firmissimè stabilit. Præcipuè improbat modum quendam, qui illi nominatur *Slanciare*, demonstratq; evidentissimè, illum esse in omni puncta pessimum, & fit quando brachium ad inferendum prius retrahitur. Deinde etiam solidissimè refutatur modus communissimus, qui fit *col battere* i. e. concussionibus, qui quidem optatum sæpè effectum sortitur, sed saltim contrâ illos, qui nesciunt artificium del portar la spada, vel Cavationum à tempo.

§. 71. Nullus sanè ante Salvatorem vixit, qui hanc artem ad certa fundamenta & theoreticas rationes potuit reducere. Ille solus tanto labori par sic loquitur in Præf. Verba ex Italico quæ latinitate donavi sic sonant: *Gaudeas Lector benev. te posse Gladiaro-*

triana

viam certis regulis & fundamentis comprehensam videre, quorum ope ut
in aliis artibus à libris solidi quod à hujus artis amator possit discere. Sub-
jungit: Jam hæc ars gladiatoria, quæ maximam partem in praxi consi-
stet ex illâ ab Amatore hujus artis in Theoriam verè posita est. Cui Theo-
rie eò facilius poterit haberi fides, quia illi qui hanc scribit, eam mille-
nis modis tam in se, quam in aliis vidit & didicit per experientiam.

§. 72. Suo tempore hic incomparabilis ingenio, Vir omnes
nationes propter tale inventum suâ laude replevit. Post ipsius
verò decessum anno scilicet 1618. ætatis suæ 74. natus anno 1544.
cum duo quidam, quibus præ aliis hanc artem crediderat, alter
Germanus, alter Italus, invidiam inter se alerent, & tandem Ita-
lus hunc per insidias & ut sicarius interfecisset, & propter tale fa-
cinus fugere cogere, hæc ars penitus abiit in deluetudinem.
Fuere quidem aliqui, qui nomine hujus artis suas nequicias & insci-
tias venderunt, illam cum Gallicis, & improbis fundamentis
commiscentes.

§. 73. Periisset sanè nisi Generosissimus ac Nobilissimus
Eques Dn. *Heinricus à Velden*, è Fioniâ Danus & per 30. annos Capituli
P. Pauli Magdeburgensis Canonicus, olim ipsius Salvatoris disci-
pulus, eam ab interitu vindicasset. Non spe utilitatis allectus,
erat enim satis bonarum facultatum, sed ut in decrepitâ ætate
(vixit enim 77. annis) haberet idem exercitium ad sanitatem tu-
endam, quod habnerat in juventute.

§. 74. Post hunc ipsius cum fuisset in informationibus
Coadjutor & Locum tenens Dn. *Joach. Hynitschius* (jam J. U. Cand.
dignissimus, hujusq; ingeniosissimi inventi Lipsiæ propagator)
integramque hanc artem hausisset, rursus effloruit. Hic primus
mihi ex fundamentis & rationibus theoreticis hanc artem infu-
dit cum multis aliis exercitiis, jamq; in eo occupatur, qui univer-
sam artem Salvatoris Fabri ex Italico in Germanicum pulcherri-
mis figuris & forsan additamentis quibusdam transferat, maximis
certè sumptibus & jam opus sub prælo sudat.

§. 75. Vidi ego literas Italicas Româ à Nobili quoquam
peregrinante Lipsiam à Dn. Hynitschium perscriptas, ubi fere-
tur, hanc artem in ipsâ Italiâ saltem quoad nomen adhuc vivere,
& adhuc esse magnam, cum nemo talis Magister reperiat, qui
hanc

hanc verè calleat & profiteatür. Dico verè. Romæ enim Magistri nostro tempore Domenico Spicciatti, ut & Lelio Ursinò, hic senio cæcus adhuc in sellâ informat dum per attactum iudicat gladium, adhuc habent, irem Capoferro & Nicoletti Giganti Venetiis, & Francesco Alfieri Paduæ habuerunt olim egregia, quanquam non integra, maximiqve fecerunt ex Salvatore, fundamenta

§. 76. Nos cum (absqve jaſtantiâ dictum eſto) hanc artem purè & ex fundamento poſſideamus qvoad informationem, ridemus Gallos sanè rideandos, & quosdam noſtrorum Germanorum, qui, ſi illorum informatio ad veram rationum incudem revocetur, ſtarent

Ut Lugdunensis Rhetor dicturus ad Aram.

§. 77. Quidam tam insani ſunt, ſut integros conſcribant de hæc re libros, teſtes ſuæ ignorantia, quos ſi rectè informatus legeres, ſigna indignationis haud contineres. Et nihilominus Principibus & aula magnatibus tales augas offerre & dedicare non erubescunt, Meherclè non intelligunt prima Elementa.

§. 78. Parco noſtræ Nationi; Libet ſolùm hic taxare Gallos, examinando prima rudimenta. Nesciunt quid ſit *tempo*. Describunt ut facit René François du tirage des armes p. 107. *Quand on leve le pied droit pour ſ'avancer on appelle cela le temps. Quid ſi illos docerem eſſe aliquod Tempo absq; ullâ pedum motione? Quid ſi demonſtrarem eſſe aliquam motionem pedum ſine Tempo. Aveſ ſcire qvotuplex ſit Tempo, qvale plenum ietum, qvale fictionem requirat, ſurdi mutiq; ſunt.*

§. 79. Bone DEus, qvalem Chimæreã confuſionem & abſurditatem circa *meſuraram doctrinas* nobis obſtrepunt, præcipuè argenti qvotuplices, quidq; in hæc, quid in illâ ſit obſervandum. De meſuris ſic citatus autor. *Après le coup il ſe ſaut auſſi tot remettre en meſure, c'eſt à dire le pied droit devant planté bien ferme, & le corps bien aſſis, autrement on chancelle aiſement.* Tot literæ tot vitia, ex hoc ſequitur illorum ridiculas corporis collocationes omnes

G

mnes

omnes esse mensuras, quid absurdius? Et alio in loco se. §. 6. id repetit. Il faut estre en mesure pour donner, on recevoir les coups c'est à dire il faut planter le pied droit devant bien ferme, & en posture assurée mais isnelle. Estre hors de mesure c'est quand on est ou trop avancé en danger de tomber, ou pancher & donner prise à l'ennemy, ou trop reculé, ou le pied en l'air, & le corps en balance & peu affermy.

§. 80. Quæris quid sit *stringere* (*Stringiren*) Severo vultu respondent, id nihil aliud esse quam tuo gladium adversarii ad latus premere vel remove. Popularis est omnium Magistrorum error. Nostris ille modus dicitur *Sforzar la spada*, plusquam toto cælo differens à vero modo & *stringere*, qui potest fieri (& subtiliores accuratè id observant) ut ne gladius quidem adversarii attingatur, & nihilominus fit alla spada. Sic illi ignorantes dicunt *strinxisse* cum nihil minus quam id fecere.

§. 81. Rogas quid sit *Passare* (*passiren*) tibi ut arcanum auribus ingerunt: On dit passer lors que l'un s'ouvrant trop, ou n'estant bien sur ses gardes, l'autre luy donne un coup en plein, droit, & comme s'il luy vouloit passer sur le ventre, & après luy avoir donné le coup à travers il le vouloit renverser sur le pavé. Capiant hic ex Salvatore *Passare* non dici ab inferendo punctam, vel ab incurrendo, sed ab evitando, sc. quando tam profundè me mensuræ immisi, ut absque offensione mucronis adversarii non possem me retrahere, tunc præterambulo & me in alterum latus confero, hocq; dicitur *passare*. Datur quidem & adhuc alius & *passare* modus sc. nel audar di risoluzione, diversus ab hoc, quem tamen hic non intelligimus.

§. 82. Nolo hic prolixus esse in recensendis erroribus, quos committunt in *fictionibus* & *paritionibus* (*im pariren* und *fintiren*) Iram inexpiabilè in me conjicerent, præcipuè quando dicendum juxta veritatem mihi foret de *paritionibus* falsis, idq; practicè demonstrarem; Et de *fictionibus*, quod nullius sint usus, quam ut asseres in palæstris eò citius fragant. Non quidem negare possum talem fragorem & strepitum imperitis posse terrorem incutere. Periti verò id subsannant quia sciunt illis percussionibus in mensurâ factis centuplam dari commoditatē ad inferendum

dam plagis, & extra Mensuram non nocet, sonitu enim quis non exanimatur. Imperiti etiam id non possunt curare, quando pugna vera debet fieri, quippe terra non potest tam leviter percussa frigorem edere, nisi adversarius ante aliquot asseres ibi ponere curaverit.

§. 83. Taceo de cavationibus improbe factis. Non tamen tacere possum, quod habet supra citatus Gallus quorsum scilicet in pugnis sit respiciendum. *Il faut avoir toujours l'œil au vent, & sur l'ennemy, sur tout à ses yeux. Car souvent il darde la son coup d'œil, où il veut porter la pointe de son espee, ainsi on se met en defence.* Optimam certè infallibilemque sic habebit defensionem. Dicant mihi quid faciendum si adversarius sit luscus, si adversarius alium locum respiciat, aliū tangat. Si adversarius etiam tuos intueatur oculos, sicuti illi facis, necessarioe putabis, tibi quod velit puncturam oculis immittere. Bona consequentia, bona doctrina, quæ consistit in **SOUVENT**. Hic securiori fundamento opus est, quod debet versare circa *to* *Toujours*. Irreparabiles enim hinc sunt errores, & minimus vitam hominis portat.

§. 84. Nolo hic omnia artis nostræ sacra propalare, cum non condascat Lectori solum id legere, nisi aliquando practicè veritatem videre. Qui tamen solum theoriam desiderant, adeant citatum Italum Salvatoris Fabri cit. librum. Gumpelzaimerum vero antea audiant sic differentem de Exerc. Acad. p. 243. *Providendum igitur cuilibet est, ut præter Magistros Manuales & præexercitatores (mutus enim, intellige libros palestricos, non sufficit) eosque peritos habeat. Præcepta certa & vera conformationi corporis & Terminorum (ut Mensurarum, Temporum, motionum pedum, Collocationum, Paritionum, Fintiren, Caviren, Stringiren, Passiren &c.) intelligentie studeat, non jejuna frivola & putida. Der Kirmers Bratens Hols, Sechter (à quibus sæpius seducimur & detinemur non levi cum temporis & sumptuum jactura) quorum usus postea in pugna vel nullus, vel exiguus, aut non satis tutus, quæque si legas vel audias risum non contineas.* Commendat, vero præprimis Salvatoris Fabri *Italiänische Secht Kunst/*
G 2 darin

darin gewiesen / wie man diese Kunst aus ihren fundamen-
ten schöpfen kan.

§. 85. Ubi nota circa Editiones. Optimum est Exemplar
Italicum quod ipse Salvator edidit Hafniae, anno 1605. sed raris-
simum est. Deinde Germanicè editum fuit anno 1619. (& ita post
mortem Salvatoris) ab Elseviriiis, sed mendosissimè est verum,
forsan à planè hujus artis ignaro, quod conjicitur ex terminis
technicis, aliisque locis ubi planè mentem auctoris non est asse-
cutus.

§. 86. Qvis Salvator fuerit adhuc ex parvo hocce elogio
discas, ab Italo quodam Magistro egregio hujus artis, | Francesco
Alfieri, qui vixit Paduæ post Salvatorem & anno 1640. tractatum
edidit P. 1. cap. 2. pag. 7. nella Scherma. *Salvadore Fabris huomo
nella nostra professione di grandissimo nome.* Et ipse Salvator lib. 2. nel
discorso sopra l'andar di resolutione non leviter subtilissimum
suum prodit ingenium his verbis: *Hora trattaremo d'alcuni concet-
ti, non solamente mai più non espressi, da altri, ma forse non caduti nella
speculatione d'alcuno, ò se pure caduti, almeno non capiti & non intesi
sono stati, come troppo sottili messi in disparte dalle ingegni più arguti di
q' vest' arte.*

§. 87. Hoc quod jamjam dixi solum in gratiam eorum
dictum esto, qui tam absurdè de nostrâ arte Italicâ judicant, ut non
erubescant dicere, illam nullius esse pretii, cuiq; si quis assve-
sceret, aliò veniens argentum numeraret, ut illi deservirer.
Judicant de re nunquam visâ, non aliter ac cœci de coloribus.
Nos enim illud possumus demonstrare, ut cogatur illud credere
& estimare quod antea vilipendit. Rationibus non vanis persua-
sionibus utimur, & quidem Euclideis vel principiis nobiscum
natis, quæ nemo sanus unquam vocavit in dubium. Concedat
mihi hæc postulata: *Impossibile est idem simul esse & non esse. Impossi-
bile est, duo corpora esse in uno eodemq; loco. Totum quodlibet majus quâ-
libet sua parte.* Dari in rerum universitate longitudinem & bre-
vitate m, it: robur & debilitatem: Et illi integram nostram ar-
tem demonstrabo.

§. 88. Mea me vincit modestia quin demonstrem quam multi sub & obreptitia possideant hodiè rei Athleticæ privilegia. Ingenuus tamen meus candor non potest non dolere filiorum magnatum & Nobilium sortem, quod meris & veris nugis pro præceptis ad vitam defendendam pertinentibus illudantur.

§. 89. Pro veritate, pro bono publico, proq; existimatione hujus artis paulò liberius (sed verissimè) locutus sum: Et loquendum sic erat: Quando quis nostra fundamenta diligenter exequitur, impossibile est juxta hanc nostram artem ut possit vinci, è contrario omnibus alienis requisitis retentis, si accuratum nactus est adversarium Italum, non potest non vinci.

§. 90. Obstat. Vicerunt nihilominus quidam Galli, Italicè pugnantes: R. Vicerunt vel ex Gallico & falso fundamento, quod accidere potest, quando Gallus exercitatus cum nostrorum inexercitato aliquo congrederetur. Inexercitatus quippe vera suæ artis præcepta debita celeritate non potest adhibere. Vel vicerunt fundamento & tempo quodam infallibili, quod malè & Gallicè instituto, se inscio & contra sua præcepta, obvenire potest, quò aberrans à falsis ad vera, errantem à veris fundamentis ad falsa, vincere potest.

§. 91. Sed si ponerentur duo juvenes æquè dispositi, quorum unus Gallicè, alter Italicè institueretur, tunc manibus post certum temporis spatium posset palpari quantum prævaleat in hoc recta institutio, quantum in illo noceat prava informatio. Italicæ enim institutio præsupponit ut discipulo omnes modi Gallicæ artis ut vitandi proponantur, ubi è contrario Gallicæ ne gry quidem potest dicere de nostrâ. Hæc dicit quid faciendum contra talem vel talem situationem ex fundamento Lineæ, tam rectæ, quam curvæ, & hujus tam Circulorum, quam angulorum, eorumq; æquè debilitatem ac robur; Quid expediat & obsit procera, quid parvæ staturæ, quid cholericæ quid Phlegmaticæ sit observandum, quomodo præveniendus sit inimicus Gallus quicquid etiam facere velit.

§. 92. Ipse Salvator quidem haud negat hanc artem non esse tam facilem, quæ possit intra aliquot Septimanas vel menses

perfectè addisci. Minimè: Ego ad minimum etiam ex antiquo
Græcorum præconum ritu de quo supra dixi decem menses requi-
ro: Et hominem qui non statim irascitur, quando austero vultu
Magister requirit diligentiam. Legat hic Philostratum libr. 6.
de Apoll. virâ, qui ait Neronem cum in Theatrum vel Odæum
cantandi atque ad citharam recitandi causâ prodiret, sibi si vince-
retur aut in observatione Musicorum Νόμων deficeret ab Elæorum
flagris timuisse, tam Agonothetarum seu Hellenodicarum quàm
Mastigophororum: Quos etiam dat sclanculum pecuniis ne de-
prehensus verberaretur fuisse demeritum Dio prodidit.

§. 93. Nos non latent omnes modi Gallicè ut loquuntur digla-
diari nullusq; veniet Gallus, qui aliquid singulare quod nescimus, una o-
mnes, nobis monstrare possit. Non fuit tam absurdus Salvator
communis noster Magister, qui statueret suam opinionem, neq;
illam muniret contra omnes insultus partis adversæ. Scimus
modos Gallicos, non sequimur, quia vitia sequeremur quia seque-
remur quod rationi sanæ, dico Mathematicæ repugnaret.

§. 94. Salvator noster cap. 17. ubi de situationibus sic scri-
bit: Quidam muerone in terram planè demisso, aliquando sinistrâ manu ar-
ripiunt Gladium, ut eò tenacius illum tenere & eò vehementius adversariè
ferrum verberare & dein commodius ferire possent. Imò dicit fortasse me-
ius foret, ut planè silerem de re quæ plurimum damni parum lucri affert.
Sed ne credant alii me haud olim talia vidisse & examinasse, aliquam hæc
de re feci mentionem. Itæ etiam gladii è manibus in inimicum ejaculatio-
ne, quæ ab aliis pro singulari & capitali habetur artificio. Ego illud habeo
pro re nullius pretii, quod quidem succedit contra illos, qui gladium adver-
sario relinquunt liberum, vel proprium planè tenent immobilem. Sed con-
tra illos, qui sciunt adversario stringere e, (Quamquam in toto Salvatore
terminus tò stringere non occurrat, sed pro illo semper substitua-
tur tò trovar la spada) & ita inimicum ensem occupando in potestate re-
tinere, cavationesq; legitimo modo facere, nihil proderit, sed semper illo
qui vult uti, vincetur & succumbet, huc usq; Salvator.

§. 95. Possem quidem multa adhuc pro me adducere, il-
laq; evidentissimis rationibus deducere, sed hujus rei institutum
id non permittit, & si permitteret non placer. Probis paucis pla-
cere

cere possumus, improbis nec patris, nec multis, placere volumus.
Sed ad alia digrediar.

§. 96. Diligentem porro requirimus discipulum, qui praxin Theoriâ conjungat, qui sit cautus quicquid; quam maximè sibi ab irâ temperare possit. Discat Senecæ præceptum l. i. de Irâ. c. 11. *Gladiatores ars tuetur ira denudat.* Pyrrhumque ipsum maximum Præceptorum certaminis Gymnici solitum adjunt his quos exercebat præcipere ne irascerentur. Unde elegantissimè illos Poëta taxat:

*Non schivar, non parat non iritari
Voglio costoro, nè qui destrezza ha parte,
Non danno i colpi finti, hor pieni, hor scarsi,
Toglie l'ira & il furor l'uso dell'arte.*

Omninò ita est, ira perturbat artem, & qua noceat tantùm, non qua caveat, aspicit. Idcirco illi monendi, qui accepto levisimo ictu irruunt in adversarium, quasi unico momento illum subvertere vel devorare velint. Et hunc tam insulsum stupidissimumque incursum quidam dicunt fortitudinem. E contra hunc timidum, qui expectans placidè occasionem, & pro re natâ suâque pro defensione jam cedit jam instat. Nihil vis potest ubi prudentiâ & arte opus. Accuratum judicium hæc res requirit, cui planè adversatur ira.

§. 97. Semper mihi ridicula visa fuit Gallorum digladiandi consuetudo, præcipuè cum eorum leges video, sibi dicunt, non esse legitimum, cum feriente simul ferire. Sed post adversarii exceptum ictum esse feriendum. Quasi adversarius qui tuam querit necem ad tales nugæ se pateretur obligare. E contrariò discendum foret, hoc ut evitare possis. *Queris quomodo? Dabo tibi consilium præsentissimum, quod ab omni te hoc periculo liberabit. Discas ab Italis artificium del portar la spada, del tener il nimico sotto la potestà pel trovar la spada, con la Contrapostura, & prima motio adversarii in mensurâ facta dabit optimam interficiendi*

di vel vulnerandi occasionem. Tibi ad victoriam, inimico ad cladem.

§. 98. Alia consuetudo non minus insulsa. In duellis spatium describitur, quandoque etiam pallium explicatur, super quo digladiantur. Infame judicant retrocedere, timidumque existimant, qui pro renata jam cedit jam instat. O insaniam! Me quidem non latet apud Romanos jam olim moris fuisse, curas summæ laudisque maximæ, manere in statu. Status autem dicebatur gladiatorum positura ex arte, & phrasin Romanam statum stare nostri eleganter exprimunt per phrasin im Lager liegen. Sed æquè malè fecerunt, nisi velis dicere Romanos per hoc voluisse subditis persuadere immotè in acie & pugnis stare. Dicis E. obest virtuti bellicæ. R. minimè. Miles gregarius immotè debet pugnare & nescire quando cedendum. Duci verò exercitus qui vera illius est anima hæc cura incumbit.

§. 99. Scæpius dixit Salvator Fabris in fundamentis nostræ artis pulcherrimum latere bellorum concentum. Exemplo igitur bellico id demonstrabimus. Hannibal ad angustias redactus ipse est infame prudentes retrocedere ad capiendum commodiorem pugnae locum? Nonne ipsi major gloria flammis bonum cornibus imponere, quam si insanum fecisset insulsum? Nam prudentiæ est cognoscere periculum illudque evitare scire.

§. 100. Ego sanè dico in Gladiatoria omne punctum totius politicæ modernæ, quamvis corruptæ, quæ est simulare & dissimulare, latere. Nonne in fictionibus simulo quasi hoc vellem & facio aliud, nonne in falsis Temporibus (Italis dicitur una Chiamata) me fingo non intelligentem, qui tamen oprime propositam adversarii prævideo. Sed hoc prolixius deducendi ad aliam commodiorem occasionem remitto.

§. 101. Redeo ad superiora. Nec inficias eo nostram artem magis consistere in progrediendo quam in retrocedendo. Nihilominus eò possem ab adversario esse deductus, ut absque periculo vitæ ne motionem quidem facere possem, quod fit quando
do

do inimicus me sub potestate habet per cont^{ra} posituram.
Quid verò sit *contrapositura* hic discite: Nempe est ejusmodi
situatio contra quam (si fictione singulari quæ Italica vel
cum *Contrapostura* dicitur procedit) nihil ex totâ arte inve-
niri potest, neq; ex lineâ recta neque ex curvâ seu angulis,
neque declinatione vel corporis gyratione, neque contra-
tempo, neque cavationibus neque partitionibus, quo hæc vel
evitari vel cui contra iri possit. Et in hoc unico tota versa-
tur ars gladiatoria, in hoc unico omne ingenium & artifi-
cium Italorum later concentratum. Quævis quomodo fiat,
non opus est id chartis mandare, quia maximam partem non
posset intelligi, dum id consistat in praxi. Igitur ut venia-
mus ad Scopum si per meum errorem inimicus *Contraposi-*
turam nactus fuisset, nullo alio remedio quam mensuræ
ruptione, quod tamen fieri debet prius quam fictio cum con-
tra posturâ finiatur, me defendere queo. Hoc est illud de
quo communibus Gallis (vel etiam nostris Magistris,) ne no-
men quidem innotuit, vel si innotuit, res planè mansit in-
cognita, quia fundamenta quibus ea superstructa fuere in-
cognita. *Hanc si calles similis es bono Duci, qui cum videt aciem*
inimicam in campo stantem, sic suas se it ordinare copias, contraq;
illam facere posituram ut impossibile sit inimico quandam præ-
rogativam vel superioritatem acquirere, sed tibi hoc omne
concedere cum victoriâ.

§. 102. Accuratum iudicium hæc res requirit, cui pla-
nè adversatur *ira*. Seneca olim hoc exprobrabat nostris ut le-
gitur l. 1. de Irâ. *Germanis quid est animosus? Quid ad incursum*
acrius? Quid armorum cupidius? &c. Hos tamen Galli, Hispani &
Asiæ, Syriæq; molles bello viri antequam legio visatur cædunt, ob nul-
lam rem aliam opportunos, quam ob iracundiam: Et paulò supra:
Quid est aliud quod barbaros tanto robustiores corporibus, tanto pati-
entiores laborum comminuat nisi ira infestissima sibi. Cautus etiam
quam maximè esse debet & perspicacis ingenii. Cautus, ne statim
credat hunc timidum qui cedit, nec semper a versarium ex-
metu fugere. Hos fundamentum neglectum *Cyrum cum*

H

exercitu

exercitu delevit, Vulcano Trojam immolavit, tam saepe par-
tas victorias rursus perdidit. Politici exinde ansam sumpe-
runt ut conderent hanc observationem: *Cedenti hosti: pons au-
reus est struendus.* Nam vel verè fugit, timore suppressus, non
poterit hoc tibi obesse, cum sapissimè dum victi nullam spem
aufugiendi propter acriter instantes hostes habuerunt, despe-
ratione adacti, horrendè scedarunt insequentes ne inultu mo-
rerentur, & sic victis quondam redit in praecordia virtus. Si sic
fugit tibi maximum erit bonum. Quia tali modo multas po-
tes evitare insidias. Id quod ultimum sapissime usu venit in
Gladiatoria, ut aliquis retrò cedat, ad capiendam commodam
interficiendi commoditatem. Debet verò & perspicacis esse inge-
nii, ut sic bonus Captator occasionis, vel ut dicimus in Gladiato-
ria *Temporum.* Occasioni Germanæ Mercurii Enagonii sive certatoris
sive certaminum praesidis (ut pote quam Jon. Chius in ipsius hy-
mno liberorum Jovis natu minimum finxit) *vetusti Graeci in
ipso stadii Olimpici aditu aram, Mercurii aræ proximam eâ ratione
locaverant, quia prudentia ratio & iudicium ad expectandam nec pra-
termittendam tamen occasionem cavendi aut ferendi quam maxime
valet, annotat Faber l. 1. Agon.* Cum sapissime usu veniat ut
in arenâ gladiator consilium capiat: *Aliquid adversarii vultus, a-
liquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis intuentem monet,
ut divinus Seneca Epist. 22. loquitur. Praeter spem fuimus pro-
lixo, ad finem igitur properandum.*

§. 103. Coronidis loco liber addere quaestionem, *ubi
Antiqui & in his Romani, & quò latere gestarint gladios?* Poly-
bius militiam Romanam gravem describens, hæc habet ver-
ba: *Una cum Scuto gladium imperant, quem fert ad dextrum fe-
mur. Appellant Hispaniensem. Qui ritus valde fuit antiquus, mu-
tatus tamen cum usus parazoniorum, vel ut Tacitus Latinâ
voce Pugionum obtineret, cum Lipsio l. 3. Dial. 3. de milit.
Rom. statuo.* Et hæc mutatio propterea facta circa tem-
pora Flavorum. Josephus id notat lib. 3. *exced. Pedites
utrinque gladii in gestant. Longiorem quidem illum ad sinistram la-*

mus...

tu: Nam qui ad dextrum est palmi sive duodecim digitorum mensura non excedit. Quamquam non adeo firmiter hic modus fuerit servatus, quippe uterque rituum in Columnâ Trajani & Antonini videre est, ubi plerique militum pro prisco ritu dextri, Imperator verò & Tribuni ferè sinistri sunt cincti. Cur hoc? Lipsius l. c. nihil determinat, sed dicit: Omnino variavit ista res. Ego conjicio quod gregario militi ab antiquo more recedere non facile & nisi speciali indulgentia fuerit permillum. Deinde fieri potuit, ut habitu & gladio equestri qui longior erat pedestri (& sic necessario sinister portari debuit) fuerint accincti Imperatores & Tribuni.

§. 104. Objicis dextri gladii difficilem educationem. Non movet. Romanorum gladii non adeo longi erant, puta pedestres. Lipsius l. c. consentit *Sculpturae veteres sic ostendunt, & erutos e terra ipsi vidimus, qui duos pedes in laminâ non explebant.* Item Livius Hispanicum gladium dicit brevitate habilem Dec. 1. L. 7. his verbis: *Hispano cingitur gladio ad propiorem habili pugnam.* Dextri quoque gladii attribuntur Gallis à Strabone l. 6. & Diodoro Germanis. Sed quando Titum Livium considero, hoc videtur impossibile, nam libr. 22. *Gladii Galli prælongi sunt, ac sine mucronibus, Hispano punctim magis quam casim asveto petere hostem brevitate habiles & cum mucronibus.* Diodorus ipse libr. 5. de Gallis & Germanis illis non denegat longitudinem. *Progladii Spathas gerunt prælongas ex catenis ferreas aut aeneis ad dextrum latus dependentes.* Sed *Spatha*, verba sunt Cluverii Germanorum Gallorumque *fulre gladii ingentes, prælongi, ancipites, mucrone carentes, quales ex antiquo more Svi-zeros nunc portare videmus, capulo ambabus manibus apto.* Omnino tanta auctoritati non temerè contradicendum. Et colligere est ex antiquis imaginibus, antiquissimis temporibus omnes Celtes tam Germanos quam Gallos atque Hispanos Britannosque à dextro gestasse latere gladios, postea verò ad sinistram transulisse. Verum enim verò impossibilis fuit educatione si prælongi fuerunt.

§. 105.

§. 105. Nos nihil movet quia credamus gladios in latere nudos, qui ipsa corpora non tegebant, portasse. Vel si vaginas habuerunt, forsitan tali modo contractas, ut olim vidi, quæ recludi poterant, ita ut non opus fuerit edactione. Et tales patrum nostrorum memoria in Hispaniâ fuisse in usu, propter immensam longitudinem ferri, quod tunc temporis ad punctam portare erat volupe, mihi relatum.

§. 106. Tantum Tibi Benev. Lector ingenioli mei re-
nuitas in hisce titulis antiquitatum pulcritudine plenissimis
discutiendis præstitit. Sed non præstitit ut debuit. Nec po-
tuit. Id enim adutorum est ingeniorum. *Parvum parva de-
cent.* Sic etiam parvitate ingenii parva, ast de re non parva
dixi. Non culpabis, si audere pulchrum. Tibi si non
placeo, fac ad minimum ne displiceam.

Hoc meum ex animo
Votum.

F I N I S.

1983

L.

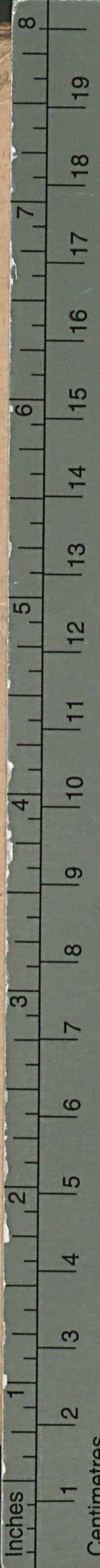
Kr 2038

X 2514636

v. 17

B.I.G.

Farbkarte #13

3068
19

10.
D. B. V.
TIO JURIDICA
Titulos C.
De
LETIS
ET
ATORIBUS
TOLLENDIS.
*jecta coronide
ferme sepulta punctim digladiandi
Itali illam dicunt*
RATEMPO
Itali SALVATORIS FABRI
que h. e. Mathematico invento:
habita.
ic Nobilissimi Jctorum Ordinis
Æ S I D E
AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO
EXCELLENTISSIMO
HIMO NERGERO,
HAC ACADEMIA Jcto & PROFESSORE
lis, Scabinatus, & Facultatis Juridicæ quæ
dicij Ducalis in inferiori Lusatia
sore gravissimo
STUDIORUM, SUORUM PROMOTORE
ernum venerando.
AUTORE
OHEMO, Chemnic. Misn.
e Augusto, XIV. die.
MICHAELIS MEYERI, cl. lsc LXXII.

6216

